

Štev. 23.

V Ljubljani, 10. decembra 1888.

Letnik I.

✎ Vse one čast. p. n. naročnike, kateri niso naročnine še poravnali, prosimo prav vljudno, da blagovolé to storiti, da nam bode moč skleniti račun s tiskarno. **Opravništvo.**

Kulturno orožje.

Detošnji december je pravi spominski mesec za vse avstrijske narode. Pomenljiv je ta mesec zaradi dveh zgodovinskih dni: zaradi dne 2. decembra, ko je cesar Franc Josip pred 40 leti zasedel vladarski prestol, in zaradi 21. decembra 1867, ko je istega dne podelil Franc Josip avstrijskim narodom ustavo in ž njo podstavo svobodnemu razvijanju državljanov in narodov.

Kakó zna cesar sam slaviti svoj nastop vladanja, razkriva najlepše v lastnem ročnem pismu, izdanem 2. decembra 1888 v Miramaru, na ministerskega predsednika grofa Taaffeja, kjer se zahvaljuje svojim podanikom, da so se ravnali v spomin 40 letnega vladanja po vladarjevih željah. Cesar Franc Josip se izraža v tem pismu med drugim takó-le:

„Izraz Moje želje je zadostil, da je provzročil skoro nepregledno vrsto najrazličnejših dobrodelnih dejanj, ljudomilih ustanov in patrijotških odmemb, ki so Mojemu srcu najprijetniši dokaz očitne udanosti in zvestobe, in vsled katerih bode spominski dan, dan nastopa Mojega vladanja izhod bogatih, še v najdaljnjo bodočnost ne pretržno osrečujočih blagih naprav.

Za to Meni znova izkazano ljubezen in zvestobo Mojih narodov, katere vse Jaz ljubim z jednako ljubeznijo, izrekam deželnim, okrajnim in občinskim zastopom, kakor tudi udeležnim korporacijam, društvom in pojedinim osobam, vsem skupaj in vsakemu posebe, od globoko ginega srca Svojo cesarsko zahvalo.

Pri tem, znova izrazujoč najpopolnejše priznanje, spominjam se onih blestečih razstav, ki so Me, kažóč mogočni napredek znanosti in imetnosti, obrtne pridnosti in zemljedelstva v Avstriji za štiridesetletno dóbe Mojega vladanja, napolnile z radostnim ponosom.“

Besede tega dokumenta so namenjene zgodovinskemu spominu, a iste besede so same zgodovinski spomenik. Dokument kaže, kakó so narodi delovali in napredovali; izrazuje ob enem, da so narodi delovali in napredovali v zmislu vladarjevem. Jedno pa dokument zamolčuje, in to svedoči o skromnosti vladarjevi. Cesar Franc Josip je namreč, kar hvali tu na narodih, sam izpolnjeval v največem in v velikanskem obsegu. Zgodovina bo kazala poleg drugega, da Franc Josip je dosledno pospeševal kulturne naprave. Kakó ume on kulturni razvoj, svedoči najbolje Dunaj, ki se je v največi meri prenovil in povečal na njegovo inicijativo, in z njegovo sopomočjo. Javne stavbe, posvečene raznim kulturnim namenom, so se povzdignile na cesarjevo željo in z njegovo podporo. Kakor na Dunaji, delil je in še deli podpore za jednake kulturne namene in potrebe bolj ali manj po vseh pokrajinah cesarstva.

V istem zmislu je želel, da bi narodi praznovali spomin 40 letnega njegovega vladanja, in s tem je vzbudil poržtovalnost na vse strani. Vsote, ki so se odmenile za kulturne namene v ta spomin, znašajo veliko milijonov, in cesar sam te dobrote najbolje ocenjuje, ko spominja, da posledice bodo blagodejno vplivale v najpoznejši bodočnosti.

Če torej pogledamo na delovanje cesarjevo, se nam razkriva načelo, ki hrepeni po stalnem, in ki v resnici tudi vstvarja to, kar je bolj ali manj trajno, kar ima razvijati blagodejno moč v bodočnosti.

Zgled cesarjev, njegovo načelo, ki prezira minljivi blišč, je najvažnejšega pomena gledé na vedenje državljanov in narodov. Zgled cesarjev je spodbudil pojedinke in raznotere skupine, da so brez vsakega pomisleka, brez malenkostnega duha, brez ozkosrčnosti nekako z navdušenjem odmenili velike vsote za najblaže kulturne potrebe in namene. Vzbudili so se ali takó rekoč vstali so dobrotniki in pravi mecenati ter odločili

nepričakovano velike vsote v pospeševanje kulture. Med Čehi je podaril dobrotnik vsoto, s katero je dal podstavo osnovi posebne češke akademije, in še celó ubogi slovanski narod uživa te dni blažilno veselje, ko mu je podelil blag dobrotnik med tem narodom nezaslišano velik dar, v jednake kulturne namene. Povsod se ogrevajo srca in se oplemenjujejo že samo s tem, da se jim vzbuja hvaležnost do dobrotnikov. Vse to je provzročil spominski dan in lastni zgled cesarjev.

* * *

Kulturne naprave so pravo narodno orožje, kulturno delovanje je pravo vežbanje za boj in brambo narodnosti. Kulturna sredstva podeljujejo narodom moč in krepost ter vzbujajo strah in spoštovanje tudi pri sovražniku. Saj je kultura jedina, ki v svojih izdelkih in nasledkih ne mine takó naglo; saj je kulturno delovanje, ki oplemenjuje rod za rod; saj je kultura, ki utrjuje okus in estetiška čustva; saj je kultura, katera gre takó rekoč narodom v kri in meso. V tem, da radi sledé sinovi in hčere očetom in materam, se ohranjujejo rodovi nepokvarjeni in varujejo konečno to, kar imenujemo svojstva narodna, in kar vstvarja po pravici določne narode. Narodi brez posebnih vzorov, nazorov, zgledov in poznanih potij, sporočenih od prednikov, so brez zaslombe, brez podstave in tavajo v temi. Taki narodi so pravi trst ali trstnik, ki jih zažanja vsak piš sedaj v jedno, sedaj v drugo stran. Narodi brez kulturnih osnov, naprav in določnih navodov po sporočenih zgledih nimajo značaja narodov in tudi moči ne, da bi ostali kot posebni narodi. Ako ne more narod nič posebnega vstvarjati sam iz sebe, nima svojstva, je brezbarven, in ni niti škode za človeštvo, ako se potopi v drugih narodih, ki imajo v sebi tvorno svojstveno moč in zmožnost.

Po takem so kulturna sredstva najboljša pomoč, da se narodi ohranijo v svojem lastnem življenji. Ali kulturna sredstva morajo se prilegati narodom; drugače izgubé njim lastno tvornost. Kultura sama na sebi podeljuje jedino moč in krepost, ne podeljuje pa svojstvene moči in kreposti. Zato je potrebno, da se kulturna sredstva odbirajo takó, kakor je vsakemu narodu in plemenu posebe primerno.

Tudi gledé na svojstveni kulturni razvoj je podelil cesar Franc Josip podstavo vsem narodom z veljavno ustavo od 21. dec. 1867. In še v zahvalnem ročnem pismu od 2. dec. t. l. zagotavlja on, da ljubi on vse narode z jednako ljubeznijo. V ustavi od l. 1867. pa istim narodom podeljuje svobodo, da se sme vsak narod posebe razvijati. S to ustavo je on državljane in narode posebe oborožil, da se smejo braniti pred tujstvom. Narodi smejo svobodno po svoje kulturno delovati in v ta namen napraviti si vsak svojo trdno ograjo. Ta ograja sestaje iz dvojnatga okvirja; prvič, iz cerkvenih zunanjih oblik, kakor ugajajo pojedinim narodom, in drugič, iz lastnih organov ali narodnih zastopov, ki po-

sredujejo na zunaj z vladami in drugimi narodi ter določujejo na znotraj, s katerimi kulturnimi pomočki se je najprikladniše in varniše razvijati posamičnim narodom.

Takih ograj na dve določni strani si narodi avstrijski še niso pripravili, ali dovoljenje in svoboda zato sta jim zagotovljena v ustavi, cerkvena v členu XIV. in narodna v členu XIX. drž. osnovnih zakonov. Ta dva ali verski in narodnostni člen sta podstava za pravi narodni razvoj, za pravo narodno kulturo.

Narodom ni treba drugega, kakor odločne volje, da se ravna po podeljeni ustavi in sosebno v zmislu navedenih dveh členov. Kakor je pokazal cesar Franc Josip pot do kulturnega delovanja v obče s svojim dejanskim zgledom, ravno tako je podelil ustavo, z namenom, ne da bi se prezirala, ampak da bi se narodi ravnali po njej. Kakor je izrazil cesar Franc Josip veselje nad tem, da so doslej narodi napredovali v vedi, umetnosti, pridnosti obrti in poljedelstvu, ravno tako je njegova želja, da razvijajo narodi te strani kulture vsak po svoje v okvirji ustave, torej svobodno, kakor je narodom svojstveno.

Izvršba ustave je potrebna, ker samo takó dobé narodi lastno ograjo, da ne prekoračijo mej drug drugemu, ter da se omeje na svojstveno delovanje.

Tako svojstveno narodno delovanje in življenje je ob enem najplodovitiše, ker dobiva svojo moč v posebnih zmožnostih pojedinih narodov, in kakor je pojedinec najplodovitiši, najvstrajniši v delovanji in strokah, do katerih kaže zmožnost in ljubezen, ravno takó so narodi kot taki najtvorniši, najkrepkejši, ako delujejo svobodno po lastnih zmožnostih, z nezaviranimi narodnimi darovi in močmi.

Cesar Franc Josip se radostno spominja bliščečih razstav, na katerih so pokazali avstrijski narodi plod svojega uma in svoje zmožnosti. Na teh razstavah ni bilo vse enakobarveno, jednolično, kakor da bi izviralo vse iz moči jednega samega naroda, temveč so pokazali narodi raznotere izdelke, kakor jih izvršujejo ne samo po splošnih naukih, ampak tudi po svojih lastnih sporočilih in nagibih.

Lastna sporočila, lastni nagibi pa dobivajo svojo krepost v svobodi, podeljeni v ustavi po verskem in narodnostnem členu. Ker je razvidno in jasno, da taka svoboda pospešuje svojstveno kulturno delovanje vsakega naroda posebe, in ker je z druge strani razvidno, da se na taki podstavi narodi okrepijo in razvijajo bolj, nego po vsaki drugi poti, sledi neizogibno, da narodi kažejo odločno in določno voljo, da se jim vsestransko izvrši ustavno podeljena enakopravnost ali svoboda gibanja in delovanja.

Narodi avstrijski ne morejo delati bolj v zmislu vladarjevem, nego s tem, da se ravna po ustavi, ki jo je podelil vladar svojim, z jednako ljubeznijo ljubljenim narodom.

Narodni voditelji pa imajo vsled tega dolžnost, da vstvarijo zaščitne okvirje, v katerih je možno najvspešneje razvijati kulturo, narodno kulturo na vse strani. Še le potem bo kultura pravo, krepko orožje, orožje v zmislu brambe proti tujim kulturam, in orodje v zmislu pozitivnega napredovanja.

Vsekakor je vredno, da se narodi avstrijski, zlasti pa slovanski, spominjajo zgodovinskih decemberskih dne-
vov, in da se zavedó, kaka kulturna zadača jih še čaka, da bodo kulturni plodi množili se ne samo v obče, ampak v narodnem duhu še posebe.

Jezik, književnost in kultura.

d razvoja književnosti je zavisen razvoj jezika; književnost pa je zavisna od široke narodne podlage. Kjer take široke podlage ni, tudi književnost nima pravega življenja, in če tudi naperja svoje notranje ali duševne in zunanje ali gmotne sile, vendar pa bolj životari, nego živi dejanski.

Široka pa je narodna podlaga v dvojnem zmislu; celo majhen narod utegne biti prek in prek „alfabeten“ ali „gramoten“; zlasti v novejši dobi se širijo osnovne šole toliko, da je več narodne množice, ki zna čitati, pisati in nekoliko računati, nego pa onega zapuščenega narodnega dela, ki ne obiskuje ali ne more obiskovati začetnih šol. Vsled tega je možno razvijati celó majhnemu narodu književnost na široko; ali te vrste književnost je omejena vsled omejene duševne sposobnosti čitateljev ali širokega naroda. Književnost se mora ravnati po čitateljih, in ti v navedenem slučaju ne zahtevajo strogo znanstvenega berila v višem pomenu besede. Zaradi tega se pa tudi jezik ne more razviti do vrhunca; zaradi tega pa ni jezik nesposoben, ampak so narodne razmere krive, ki ne dopuščajo više književnosti, in ki vsled tega omejujejo tudi razvijanje narodnega jezika.

Širša narodna podlaga za višo literaturo more biti jedino v velikih narodih. Kakoršne so dan danes obče kulturne razmere, katere razvijajo vso kulturo jednostransko, t. j. za više in niže, za bogatše in ubožniše stanove, posebe, ni imenovati naroda velikim, ako ne šteje vsaj kakih dvajset do trideset milijonov duš. Današnja kultura je še vedno taka, da se da meriti po moči nacionalnih držav; kjer so nacionalne države krepke, tam je možno govoriti tudi o sposobnosti za višo književnost. Če je jeden in isti narod razkropljen po več državah, je potrebno, da je njegovo skupno število rajši še večje, nego manjše. Kajti politika pojedinih držav zavira pogostoma razvoj kakega narodnega odlomka skupnih državljanov; vsled tega taki politički omejeni in zaradi tega kulturno manj razviti narodni oddelki ne morejo pospenjati se istodobno s sorodnimi odlomki drugih držav ter ne morejo podpirati više literature, izvirajoče iz celokupnosti jednega in istega naroda, razdeljenega na razne države.

Ko bi bilo družbeno in družbeno-gospodarsko življenje dandanes ugodniše ali tako, da bi se stanovi ne

razločevali drug od drugega v toliki meri; ko bi bili gmotni pomočki razdeljeni enakomerniše, bilo bi možno iz skupnosti kakega naroda sposobiti večje število ljudi za višo literaturo. Ker pa takih družbeno-gospodarskih razmer še ni in jih še dolgo ne bo, če tudi se stvari boljšajo, se tudi ni nadejati, da bi mogli narodi manjšega obsega ali števila naravno in vsled tega trajno pospeti se do više literature.

Takó imamo po vsem civilizovanem svetu gledé na kakovost literature dvoje vrst narodov: jedne z literaturo niže vrste za velike množice ali za narod prek in prek, in druge narode pa z literaturo do najvišega razvitka znanosti. Poslednja vrsta narodov ima razmerno veliko pisateljev in čitateljev celó na strogo znanstvenem polji; vsled tega morejo taki narodi razvijati celó specialne stroke ali oddelke jedne in iste znanosti. Če tudi je celó tu mnogokedaj jako kislá, vendar neprekoračljivih mej ne stavlja gmotne razmere.

Dvoje vrst narodov gledé na stopinje književnosti pa provzročuje tudi dvoje vrst kultur, za kakoršne so sposobni dandanes z jedne strani samo takó imenovani viši stanovi, z druge strani pa takih, za kakoršne sposobljajo že današnje osnovne ali začetne učilnice.

Kultura dobiva namreč dandanes bolj, nego kedaj poprej, svojo prvo, tako rekoč gonilno in tvorno moč od kakovosti in števila idej, te pa se razpravljajo v književnosti. Takó je razvoj kulture zavisen od literature. Od literature je po takem zavisen napredek kulture in razvoj narodnega jezika. Jezik, literatura in kultura so torej v tesni zvezi in določni zavisnosti. Podlaga vsem tem činiteljem je narod; razvoju teh sil pa je podlaga kolikost naroda, in vspešnemu razvoju istih sil pa je podlaga primerna velikost jednega in istega naroda.

Velikost naroda je prvo, neizogibno uslovje samostalnemu razvijanju narodnega jezika, narodne literature in narodne kulture. Ako zahtevamo na podstavi literaturnogospodarskih zakonov velikost narodov od kakih 20 milijonov duš, je pač razvidno, da razun ruskega naroda nima noben slovanski narod pogojev ali uslovij za razvoj jezika, literature in kulture v zmislu velikih civilizovanih narodov. Ti manjši slovanski narodi so ob jednom v neugodnem stanju na druge strani. Nekateri

med temi narodi so politiški zavisni od večih tujih narodov in držav; drugi uživajo samo formalno politiško samostanost; tretji so razkosani v jednih in istih državah na več podrejenih pokrajin in tu z mešanim prebivalstvom. Take politiške razmere slabšajo uslovja kulturnemu razvijanju, tudi ko bi slovanski narodi razun ruskega ne bili takó maloobsežni ali maloštevilni, kakor so.

Take neugodne razmere so stalni vzrok, da se slovanski narodi ne morejo povzdigniti na isto stopinjo kulture, kakor veliki narodi. Nejednakost v kulturi pa mogočno vpliva na potujčenje in provzročuje konečno potapljanje v tujih kulturah.

Nevarnost tuje više kulture ni takoj in povsod jasna, ali vendar je ista nevarnost stalna in pretilna. Mali narodi, kakor so, razun ruskega, v našem zmislu vsi drugi slovanski oddelki, izobražujejo po nekoliko svojih sinov do najviše stopinje znanstvenega življenja. Ti naobraženci ne morejo dobiti primerne in dovolj znanstvene hrane v literaturi lastnega naroda. Zaradi tega se izobražujejo na viših stopinjah z večine v tujih, neslovanskih jezikih, in ko dovrše velike šole, nadaljujejo sami znanstveno delovanje v istih tujih jezikih. Literatura v tujih jezikih, torej duševni zakladi tujih narodov, vplivajo na mišljenje in čustvovanje takó izobraženih Slovanov. Oni zasedejo raznovrstne stolice v domovini in zasajajo takó tuj duh v isti domovini. Kot pisatelji ne poznajo naroda, in če ga poznajo, niso ogreti za domača svojstva, kolikor za tuje posebnosti.

V praktičnem življenji in kot pisatelji delujejo po tuje izobraženi sinovi, tudi z dobro voljo, na potujčevanje naroda. Takó nastajajo navskrižja med slovanskim duhom in tujo kulturo, ki jo zasajajo lastni sinovi med narodom. Takó se zatirajo slovanska svojstva in se deluje naposled ne samo v zmislu tuje kulture, ampak celó tuje politike.

Kjer so slovanski mali narodi v soseski z drugimi narodi v okvirji jedne in iste države, tam jih skušajo isti tuji narodi še posebe spraviti v zavisnost neslovanske kulture. In tuji narodi si prištevajo še v zaslugo, da tujčijo slovanske manjše oddelke. Oni razglašajo oddaljenemu kulturnemu svetu, ki ne pozna dotičnih razmer, da delujejo v zmislu kulture in humanosti, ko spreobračajo vsled tuje krivde kulturno nerazvite narode.

Navidezno imajo potujčevalci celó prav, kajti lahko dokažejo, da mali narodi se ne morejo samosvoje kulturno razviti do najviših stopinj; navidezno jim po pravici očitajo sedaj, da nimajo ti mali narodi jezika, potem pa literature za više znansvene potrebe, in torej naposled, da nimajo sami potrebnih uslovij za razvoj više kulture. Nasprotniki malih slovanskih narodov se sučejo pri tem v nepremičnem kolobarji, in od vsake strani dokažejo, da imajo oni prav.

Takó so imele nemške, italijanske in madjarske tranke lahek posel za svoje politiške namene, dokler se

ni Slovan ovedel, kakó bi si opomogel. Še le ko so začeli Slovani zasledovati pravi pomoček, ko so spoznavali, da jim je treba literaturno okleniti se večje slovanske literature, začele so iste stranke z drugo taktiko zavirati teženje na pravi poti. Odtlej začeli so podtikati Slovanom politiške namene, katerih nikdar niso imeli. Odtlej so Slovani mahomo postali veleizdajniki te ali one države.

Vendar po so tudi med tujci še poštenjaki, ki razkrivajo svojo najivnost v nasvetih, na kako pot naj bi jo krenili Slovani. Ko so letos Čehi sprejeli misel, da bi si osnovali lastno znanstveno akademijo, jim je vseučiliški profesor v Gradcu v posebni knjigi svetoval, da naj si osnujejo akademijo takó, da bo izdajala knjige za Čehe v nemškem jeziku.

Svoj nasvet je podprl s tem, da je rekel, da Nemci se vendar ne morejo učiti vseh slovanskih jezikov, vsled tega pa da ne morejo porabiti znanstvenih del, priobčenih v hrvaškem, poljskem, srbskem jeziku. Čehi naj bi bili torej toliko modri, da bi že od začetka krenili jo na pravo pot, na pot — ponemčevanja češke znanosti.

Taki nasveti so vsaj še pošteni in opravičeni, dokler se Slovani ne poprimejo onega slovanskega jezika za znanstvene namene više vrste, kateri ima prvič uslovja zato, in kateri se zdi tudi Nemcem in še kakemu drugemu narodu vreden, da se ga učé za znanstvene in druge, zlasti tudi praktične potrebe. Ravno ta Nemec je pokazal, proti svoji volji, kakó se je odločiti manjšim slovanskim narodom. Akademije teh narodov ustrezajo slovanskim in drugim narodom, ako bodo izdelovale znanstva v slovanskem jeziku z najširšo narodno podstavo. Takó se ne bo treba ne Nemcem, ne drugim narodom učiti za znanstvene namene po več, nego po jeden sam slovanski jezik. Nemcem in drugim narodom se ne bo več izgovarjati, da ni vredno prisvajati si jezikov manjših literatur, Slovani manjših oddelkov pa dobé takim potom primerno sredstvo za vse obsežno literaturo.

S tako literaturo, ki bi obsezala znanstvo v najvišem pomenu, pa dospejo isti Slovani na stopinjo, s katere je možno tekmovali narodom s pomočki tudi više kulture.

Ravno znanstvene akademije manjših slovanskih narodov bi morale pokazati pot istim narodom ter zjediniti se na podstavi jednega slovanskega, za znanstvene namene najprimernišega jezika. To bi bilo v interesu učenjakov samih slovanskih malih narodov; saj je vendar tudi znanstvenikom istih narodov do tega, da se njih ideje razširijo ne samo v malem odboru dotičnih narodov, ampak po vsem slovanskem in potem v obče po vsem učenem in kulturnem svetu. Slovanskih učenjakov pač ni treba še posebe spominjati, da domača uslovja niso ugodna in zadostna za vsakovrstno znanstveno delovanje. Oni, če ne pišejo ruski, morajo pisati v nemškem, francoskem in sploh v tujih kulturnih jezikih, če hočejo seznaniti kulturni svet s svojimi, morda obsežnimi in važnimi novimi mislimi ali celó načeli.

Potem pa, če imajo kaj ljubezni do lastnega plemena, utegnejo vsled iste ljubezni delovati v slovanskem, zato prikladnem jeziku, ker le tako utegnejo po svoje povzdigniti čast in ime Slovanstvu.

Iz tega, kar smo pojasnili zadnjič v drugi sestavi in sedaj tukaj, je pa tudi razvidno, za katere potrebe imajo Slovani poprijeti se jednega jezika z obsežnišo podstavo, nego jo imajo njih manjši oddelki. Meja je strogo določena. Tam, kjer zahteva že znanstveni interes, da se ideje razširijo, je potreben večji kulturni jezik. Tam, kjer gmotni stroški manjših narodov ne dopuščajo strokovnjaškega in specialistiškega obdelovanja vsakateri znanosti, tam je pisati v dovolj gmotno podprtem in narodno dovolj obsežnem jeziku. Tam, kjer je književno delovanje namenjeno absolutno znanstvenim potrebam, torej napredku raznih znanstvenih strok, tam je neizogibno, da slovanski učenjaki pišejo v enem in istem skupnem, največem kulturnem slovanskem jeziku.

Iz te jasne določbe je naposled ugovor in izgovor ničev, kakor da bi morali Slovani popustiti doslej rabljene literarne jezike. Ti jeziki so bili in ostanejo dober kulturni pomoček tudi odslej. Narod na široko ali večina naroda vsakega slovanskega oddelka posebej je imel in bo imel še dalje bolj omejene potrebe na znanstvenem in književnem polju. Za take namene se bodo torej slovanski manjši narodi držali doslej ustvarjenih in kolikor toliko obdelovanih domačih narečij ali literarnih jezikov tudi zanaprej.

Kdor noče pripoznati tega razločka v rabi slovanskih jezikov za višje in nižje literarne namene, nalašč zavaja slovanske narode v zmislu političnih nasprotnikov istih narodov. Ta razloček zanikati, pomeni združevati, kar ne spada skupaj, združevati namreč kulture in politične namene. Slovanski nasprotniki so znali narode slovanske politični deliti, jim hvaliti najprej to „samostalnost“ in potem dosledno nagovarjati jih tudi za „samostalno“ literaturo. Hitro ko so se Slovani iz kratkovidne sebičnosti udali prikritim nakanam, in hitro ko so začeli razvijati „samostalno“ literaturo, so jim začeli očitati, da literatura take vrste, jeziki takih narodov so na nizkih stopinjah, so nerazviti, in da zaradi tega se dotičnim na-

rodom ne morejo podeliti jednaka kulturna sredstva, kakor velikim narodom z zares samostalno literaturo. Vsled tega so nastali tu pa tam kulturni boji zaradi šol od najvišje celó do najnižje vrste. Isti nasprotniki, kateri so svetovali slovanskim manjšim narodom „samostalnost“ v politiki in literaturi, so potem odrekli pomočke za tako samostalnost. In kar se je doslej pripetilo drugim manjšim slovanskim narodom, utegne se zgoditi Srbom, Bolgarom, katerim v tej dobi ne prenehajo hvalisati „samostalnosti“ v politiki in potem seveda tudi v literaturi. Ko bi prišli ti narodi v tujčevo oblast, mahoma bi doživeli jednako taktiko, kakoršno v posledicah občutijo že pavno drugi slovanski oddelki.

Žalostno je, da celó v slovanskem taboru zagovarjajo „samostalno“ literaturo do najvišje stopinje. Kdo se zmeni za tako samostalnost v znanstvenem svetu? Slovanski učenjaki si morajo sami prevajati svoja dela na tuje jezike, tudi ko bi jih bile domače akademije nagradile s prvimi darili. Zmenijo pač se tujci za slovanske literaturice, ali jedino v navedenem zmislu, da jih obsojujejo kot nesposobne za višje kulturne namene in torej narode z dotičnimi literaturami sposobne za tuje kulture in za tujo politiko, s kratka, za potapljanje v tujstvu.

Od tod izvira razredba ali klasifikacija narodov, da jih delé pred principom enakopravnosti v enakovredne in manjvredne („gleichwertig“ und „ungleichwertig“). Iz posledic, ki so jih povzročili nasprotniki sami, sklepajo na vzrok, kakor da bi bili narodi sami manjše vrednosti. Narodi imajo popolno pravico do enakopravnosti, ker so sposobni za najvišjo kulturo; samo poti niso prave, katere jim narekuje tuja politika in lastna kratkovidnost. Hitro ko bodo znali manjši narodi razločevati in pošteti vslojja za višjo kulturo, se odločijo tudi za primerna sredstva, in ta so: literatura pa jezik z najširšo postavo tudi za cilje najvišje znanosti.

Tako je odločba za primeren jezik ob enem odločilna za višjo literaturo in za višjo kulturo, in jedino v zmislu slovanskih političnih in narodnih nasprotnikov bi bilo, ako bi ostali manjši slovanski narodi pri dosedanem načinu literarnega delovanja.

Fran Podgornik.

Slovanska ornamentika.

Gedrnat in obsežen sestavek je objavil N. K. K. O. N. S. L. v „Krom. Novinah“ od 27. nov. t. l. pod naslovom: „Slovanska ornamentika.“ Mnogi Slovani se niti ne zavedajo, kakó plodoviti so bili predniki vseh slovanskih vej tudi v olepšavanju predmetov, ki služijo raznoterim praktičnim potrebam. Nova doba, moderna kultura izpodkopava svojstveni okus tudi slovanskega plemena. Toliko potrebniše je, da si isti okus zopet

obujamo in utrjujemo; zavest o svojstveni slovanski umetnosti je toliko nujnejša, kolikor bolj se vstvarjajo po raznih slovanskih pokrajinah strokovne šole za praktično umetnost. V tem pogledu je navedeni spis še posebej vreden, da ga v celoti priobčimo tudi mi. Članek se glasi v prevodu:

„Dokler je Slovanstvo živelo v zaslepljenosti ali omamljenosti z zapadno vedo, zlasti arheologiško, in ni

samo opazovalo svojih starožitnostij (starin) primerno, dotlej niti slutilo ni, da je imelo neko svojo lastno kulturo, umetnost in ornamentiko ali okraševalno umetnost. Ali danes, ko se je vzdignilo iz svoje dremote, za katere si je tujec osvojeval del za delom njegovo kulturno imetje ali je prisojeval Bog ve kakim narodom, in ko je začelo, nezavisno od tujih znanostij, sestavno zasledovati vsakotere starožitnine, raztresene po razsežnih njivah, kjer živi Slovan ali je živel, in primerja ne samo pravečne najdenine drugo z drugo, ampak iste tudi slovanskim tvorbam ali izdelkom iz veka zgodovinskega, novega z dosedanjim: spoznava jasno v vsem očitno spremembo, sorodnost in dedno rabo jednih in istih ornamentalnih motivov (tipov, življev), istega ornamentalnega obraza ali sloga na različnih vejah, začenjajoč s pravekom do danes.

Iz dednega soglasja motivov in iz vsakotere stilizacije pojedinosti in celote, ali s kratka, iz vsakoterega sloga sledi pa neizogibno, da Slovanstvo je imelo in ima svojo ornamentiko, poleg tega prastaro in nemanj dovršeno, nego so jo imeli drugi stari narodi kulturni, klasiški.

Dà, slovanska ornamentika je takó stara, kakor prastaro nagnenje Slovanov do krašenja vsega, kar so njih roke vstvarjale ali vstvarjajo; kajti ni morda jedne potrebe brez primerne, okusne okrase. Takó že glinaste pepelnice (urne), bronasti predmeti, kakor posode, ščiti, orožja, naročniki (braslete), zaponke, jeglice, prstani, ali tudi zlate dragotine, najdene v pravečnih grobih ali gomilah, svedočijo vidno o prastarem nagnenju Slovanov k ornamentovanju; da, med zlatimi cenostimi se je našla na Ruskem na pr. jedna takó draga, takó nežnega umetniškega dela, da bi ga danes najboljši florentinski zlatarji ne mogli niti ne napraviti. In zanimivo in poučno je, da ravno okrase pravekih brons so se ohranile doslej na narodnih vezenjih moravskih, na izdelkih kovanih, kolarskih in d., iz med katerih zlasti poslednji je vžigajo z žgalnimi železnimi formami v drevo.

Ono prirojeno ljubezen Slovanov do ornamentike dokazuje tudi njih tvorna umetnost, umetniška obrt in vsake vrste rokodelstvo iz srednjega in novega veka. Preglejmo temeljito samo starobeke cerkve grškoslovanske, katerih ne krščujejo sedaj z imenom „romanske“ nikakor ne samo pri zapadnih Slovanih, ampak tudi pri Hrvatih in Srbih, oglejmo si cerkve in dupline na slovanskem vstoku in jugu, in zagledamo dragoceno izdelane okrase, n. pr. zunaj nad glavnim vhodom v cerkev, okrase z zlomljenimi, elastičnimi, tro-ali čveterovoogelnimi, zobnatimi, obločnimi ali listnatimi pasovi, kakor tudi krasne kelhaste ali kockaste glavice stebrov in pilastrov, kamnaste krstilnice, h katerim se milo pridružujejo slikana okna z ornamentami. Nemanj pa ne vzbujajo našo pozornost dragoceni predmeti znotraj cerkve, kakor: slike, križi, relikvijarji, kelihi, svečniki, svetilnice, kadilnice, obredne

knjige v prekrasni vezbi, cerkveno belilo, zastave, nebesa (nebo), svečeniška obleka, korone in žezla vladik, t. j. slovanskih škofov ali arhimandritov in d.

Sem spadajo tudi spominske korone, slavnostne obleke, meči in žezla vladarjev in obleka in orožje velmož; dalje slovanske miniature, evangeliji ali prologi svetnikov, pisani na pergameni, in pogostoma bogato krašeni z zlatimi, srebrnimi in barvanimi inicijalkami, kakor tudi obrobeci, izmed katerih zlasti stari ruski, srbski, češko-slovanski rokopisi s svojimi umetniški prebogato prepletenimi ornamentami dobivajo po krivici ime „keltskih“, kakor podobni ornament, v čemur dobivajo podpore na predzgodovinskih broncah slovanskih z bogatimi spiralnimi okrasami ravno takó, kakor na novoruskih olepšavah obrobni.

Pojdimo sedaj k slovanskemu bivališču. Koča lesena kakor zidana se odlikuje z ornamentami na slemenu nad okni, dvermi in vrati nadvornimi, pod kapom in na podzidji; dà, še plot okoli vrtov je okrašen pleten iz protja. Domača priprava, predali, skrinje, postelje, miza, stolice ali moravske legatke ali ležišča (od legati), ormarji, police, kuhinska posoda prstena, polivana in nepolivana, vrči, čaše, krožniki, lesene ruske sklede, čaše, žlice ali kovane; jugoslovanski noži, vilice, orožje z okrašenim ročem; belo perilo, kraj ženski in možki iz volne, kožuhovine, svatbeni trakovi, zlasti venci nevest, otročnic, robci, zavese, namiznice, tapeti; otroške igrače, krasice (velikonočna jajca), domače pecivo; različna gospodarska orodja, namreč vozi, plugi (orala), kolesca, sani, pleteni koši, lahki košni vozovi, dà, tudi stroj (jermeni) na konjih, — vse to in mnogo drugega svedoči o slovanski ljubezni do ornamentike od praveka do dandanes.

Ali rečeni predmeti dokazujejo tudi vedno, to je od veka na vek, od pokolenja na pokolenje nepretržno prehajajočo rabo istih ornamentalnih motivov, istega ornamentalnega izraza, kakor je bilo rečeno že zgorej. Ti motivi ali življi slovanskega ornamenta so: merski (geometriški), rastlinski in živalski. Merski: točke poleg sebe v vrstah ali drugače navrščene, črte preme, kljukaste, valovite, zavitkoma osnovane, mrežasto prepletene, valovite, tro- i čvetero vogelnati robci, sekirice, sekane stezice ali takó imenovane meandre, mrežice (pajčniki), križci stoječi ali ležeči, krogi preprosti (kolčica) ali znotraj dva navpično s premeri razčetrtrtjena, grahovke (grah), polukrogi ali lomljeni obločki, preprosti in prepleteni, zvezde, srčica in druge slike merske.

Iz rastlinskih življev, h katerim je podala priroda obilost vzorov, so najpriljubljenejši v slovanski ornamentiki nekako ti: jabelka, šipa (šipec), zvončki, cvetje kostanjevo, solnčnično, kokelj, vejice rutične in rožmarinove, trolistek deteljni, vejice palmove, okrogle, zobčasti listi muškato (ali pelargonije), listi vinske trte, lipovi, dobovi (kajti dob je bil tudi sveto drevo slovansko, kakor lipa, oreh) itd. Listi in cvetje se pripenjajo okusno

ritmiški ali somerno s svojimi stopnicami na stebila bodisi ravno ali jednovrstno valovito pripogneni ali, kar je pravo svojstvo slovanskega ornamenta, na dve stebli v jednaki meri stopajoči in padajoči ter krasno med seboj vijoči se. Iz kelihčev cvetov, kakor s stebel se razvijajo neprisiljeno, po potrebi tu redkejša, tam gostejša, prijetni krožki prašnikov ali prelahki ovitki rastlinski.

Iz živalstva pa je slovanska ornamentika ljubila in stilizovala zlasti goloba, petelina, pava, leviča, pajka in, kakor se zdi, tudi bučelo.

Na vseh ornamentih, iz teh prvin zloženih, bodisi manjših, jednostavnih, bodisi zloženih ali zaradi krajnega nagnenja tudi bolj merskih ali rastlinskih, biva vselej oko gledalčevu s polno ljubeznijo in blaženim zadovoljstvom; vsi jednako svedočijo o čistem krasočutji svojih tvornikov; vsi zadoščujejo umetniški krasoti, tako da so jo z vso pravico imenovali tudi tujci ornamente naravnost klasiške. Krasota njih se razkriva s krasno obrazbo nemanj nego s soglasjem barev, pravo somernostjo (simetrijo), s pravilnim postopom (ritmom) in sorazmernostjo (proporcionalnost), kakor pojedinosti, takó celote, nemanj s srečnim izborom okrasbe, primerne vselej namenu stvari, tvorbe in razsežnosti mesta ali krašene podstave. K tem lastnostim se pridružuje še mila proglednost ornamenta, t. j. trezno odbrana, toliko potrebna množica ornamentalnih prvin, takó da se jih nikjer ne kopiči preobilica ali da ne nastaje druga neprijetna neprimernost, ampak narobe iz vseh diše očarujoča dražest in pogostoma tudi lesk, povišan z barvami.

Barve so v obče pisane, vesele, ali nikdar kričeče ali divje, ravno kakor misel in narava slovanskega ljudstva obeh spolov, ki je bilo samo stvarnik svojih ornamentov do nekaterih iz cerkvene umetnosti, gojene od grškoslovanskih menihov in munij v slovanskih samostanih po vzorcih bizantskih, pri tvorjenji katerih pa v ostalem niti grški Slovani niso gotovo bili nedelavni. Samo po nekaterih pokrajinah ima ornament slovanski izraz včasih odločniši, če tudi krotek, ker se varuje tudi ravnovesje barev svetlih in temnih takó, kakor po drugih deželah slovanskih, ako je namreč ornament polihromski (več ali mnogobarven). Proti temu v ornamentu jednobarvenem (monohromskem) opazujemo jedino barvo sito ali osenčeno, navadno s kako glavno (rdečo, rumeno, modro) ali tudi podvojno (oranžno, zeleno, vijolnato), ali pa tudi jedno glavno ali podvojno in poleg nje dvojno, ali belo ali črno. Poleg teh sestav barev pa so lepčene dvojice ali trojice iz barev glavnih, krasno se dopolnjujočih, neredko še v združenji s črno, ki se izvrstno podaja.

In povsod določni kontrast barev očaruje naš pogled, zlasti pa tedaj, ko se je vezlo s svilnatimi, zlatimi ali srebrnimi nitimi na dragih palčicah, ali ko se je slikalo s takim zlatom, srebrom, bronom, katerih lesk v znatni meri še povečuje prijetni učinek ornamenta.

Po takih lastnostih se odlikuje slovanski ornament, naj bo okrase jednostavne, ali samo obroba, ali v sredi namreč sredi neke večje plošče (podstave), naj bo v dopolnitvi v kakoršnem koli obrazcu, določno obmejenem, naj bo okrase obrobne, tu jednostavne, ondi zopet bogate, merske ali rastlinske, naj bo okrase plošne (dessin) ali z velikim pasom, delečim velike plošče na manjše.

Kar se dostaja tehniške proizvodbe, o čemur se je zmeniti, so okrase slovanske z večine ploščnate ali gladke, četudi ne dostajajo niti progobljene, katere so napravljali z vtiskanjem v glino, vžiganjem v drevo, ritjem v kov, z rezbo na dragem kamenji, niti ne izpahnene (basreliefi) na izdelkih, litih iz kovin, kovanih ali izbitih na kovinah ali tesanih iz debelejšega kamnja.

Med ploskatimi okrasami razločujemo: 1. slikane, 2. vezene in tkane, 3. izložene, 4. tesane in rezane, 5. kovane, 6. ometane. Slikane so: na starinskih drobnoslikah (miniaturah), na predalih, skrinjah, posteljnih in drugem pohištvu; listjem na lesenih bivališčih in zidanih (nad okni, dvermi, na ščitu in podzidji, na glinastih posodah (vrčih, skledah, krožnikih, navadno polivanih), na otroških igračah, velikonočnih jajcih, vozih in saneh, na oknih srednjevečnih cerkvá in d. K slikam štejemo tudi smaltovno slikanje (email) na različnih dragotinah, križih in križcih, relikvijarjih (ormarjih za ostanke svetnikov), na miznih pripravah slovanskih.

Vezene: na kroji narodnem, na otročnicah, prtih tapetah, brisalnicah, robcih, slavnostnih plaščih in d. vladarjev, na nebesih (nebih), zastavah, svečeniški obleki, na deskah starožitnih evangelijev ali drugih obrednih knjig itd., in to pisano ali s svilo, zlatom, srebrom; bele pa na perilu, platnu (rjuhah), na antipendijih in drugem belem perilu cerkvenem; naposled pisane na zimski kožnati obleki, n. pr. na kožuhih. — Vtakane na platnu, volnenih nitih različne vrste in d. v.

Vložene na ploho (intarsije) iz raznobarnega lesa v drevesu, ali kosti (slonovina) v drevesu, kakor na dražih mizah, skrinjah, včasih tudi s srebrom ali zlatom na predmetih nežnejših, ali nitjene s kovinskimi nitimi in krožki na kosti in d., kakor tudi skladane iz različnega kamnja ali stekla barvnega (mozaika).

Tesane v kamenje: na glavicah stebrov, oblokih nadvratnih (arhivoltah), krstilnicah, rezane iz kostij na prijetnih predmetih, iz lesu na pripravah cerkvenih, včasih tudi domačih; razna slemena ali okapi slovanskih bivališč in drugod so poslikana, stvarjajoč luknjice ali špranje.

Kovane na kovaških in ključavničarskih izdelkih, cizelovane na orožjih, zlatarskih izdelkih za namene cerkvene in svetne. Ometane, t. j. na mokri ometki zidov, ki jih delajo zidarji na svetnih in cerkvenih poslopjih: nad okni, vrati, dvermi itd.

Poleg imenovanih okras so naposled tudi pletene, n. pr. čipke in druga ženska dela, potem iz protja pletene, kakor n. pr. košiči, žličniki, košni vozovi, ploti in d., kakor tudi iz lubenega lesa.

Slovani imajo torej ornamente vseh vrst v obilici, stvarjane na letih ali iz lat najrazličnejših, ornamente po vsem izvorne, prastare in dejanski krasne, s katerimi se morejo po pravici ponášati kakor s pravo narodno umetnostjo.

Podajave javnosti ta članek, čegar nepopolnost sam čutim najbolje, si ne želim ničesar bolj, nego da bi bil

kot spodbuda in šibek začetek za sposobnejšega slovanskega odbornika ali društvo k sostavnemu prostudovanju in izdanju slovanske ornamentike v obče z barvotiskom, da bi se mogel preveriti vsakdo, da Slovanstvo je bilo na vse strani kulturni narod, prekosivši mnoge druge narode, da je prispevalo k vseobči naobrazbi evropski in, ako Bog da, kmalu zopet prispeje k nji — še bolje, hitro ko slovanski duh, zaklet od tolikernih čarodejnikov, neprijateljev in dolge veke, zasede zopet svoj zlati stolec, povišan nad vse pokrajine slovanske in povsod zavlada s svojim močnim žezlom.“

Nasledstvo kmetij.

Slovanski poslanec dr. Gregorec je bil jedini, ki se je spomnil slovanskih gospodarskih osnov pri treditenski napravi vladne predloge o nasledstvu kmetij v že znanem, omenjenem zmislu. Njegov govor se glasi:

Visoka zbornica! Večkrat izreklo se je tukaj: § 16 (17.) zavzema jedro vsemu onemu zakonu. Temu sem popolnoma soglasen. Kajti §. 16. (17.) namerava svobodno trganje kmetijskih posestev zatreti ali vsaj znatno omejiti. Tako pa udari napako po glavi, prime jo za koren, namreč svobodno trganje kmetijskih zemljišč. Brez tega paragrafa medli ves ta zakon, zastonj se trudimo kmetom pomagati. Ako vsaj nekoliko ne omejimo svobodnega trganja zemljišč, ni mogoče kmetijskega stanu oteti pogina. Ona omejitve je v to svrho brezpogojno potrebna. To nam potrjuje nad 2000 let stara zgodovina, pa tudi žalostna izkušnja poslednjih 20 let v lastnej naši domovini. Zgodovinski dokazano namreč je, da so kmetijski stan uničili prej ali slej, vsekakor pa gotovo, kjerkoli so pripuščali svobodno trganje in razkosavanje kmetijskih zemljišč. Jednako dokazano pa je in se utajiti ne more, da so kmetije povsod tam, kjer je njihov stan dobro organizovan, zlasti pa še zavarovan zoper svobodno trganje zemljišč, srečno vojskovali se zoper veliko posestvo in kapital. Dokazov nahajamo pri vseh državah arskega plemena v Evropi, romanskih, nemških, pa tudi slovanskih.

Arška plemena zasedla so v starodavnih in prazgodovinskih časih Evropo ter so tukaj zemljo prvič obdelovala, posestno pravo bilo je pa različno. Razločujemo v tem oziru posestva občinska, rodbinska, osobno omejena. Slednja temeljijo v rimskem pravu, ki je kmetiskemu stanu pogubno, ker mu je posledica svobodno trganje zemljišč.

Poglejmo v lepo Italijo, kjer se je rodilo rimsko pravo! Ondi ni mogel nikoli kmetijski stan za več časa ohraniti se, ne v krščanski, pa tudi ne v predkrščanski dobi. Na Francoskem propada kmetijski stan od tiste dobe, ko so l. 1789. proglasili svobodno trganje zemljišč. Francoska vlada sklicala je l. 1851. mož strokovnjakov ali enketo. Ti so poročali, da Francija šteje 4,246.000 kmetijskih posestev. Po preteklih 23. letih posvetovala se je druga enketa ter našla samo 2,926.000, torej je kmetom izgubilo se več kakor 1,400.000 posestev. Na Nemškem nahajamo mnogo veleposestnikov v severo-vzhodnih krajih, skoro samih pritlikastih posestev na zapadu. Tukaj se kmetiskemu prebi-

valstvu prav slaba godi. Temu se ne moremo čuditi, ako pomislimo, da je na Württemberskem 146.000 kmetijskih posestev, katerih nobeno ne meri več nego 1½ ara. Od teh je 80.000, kjer ne redijo nič živine.

Najslabše godi se posestnikom pritlikavcem v Torinskem, kjer skoro le samo od krompirja živijo. Pravijo torej tam:

Krompirja zjutri,
Opoldne v juhi,
Zvečer krompirja spet,
Krompirja na ves vek.

Krompir je pa hrana ubogih. Zatorej ni čuditi se ako nahajamo ondi ljudstvo revno, žobasto in tuberkulozno.

Bolje godi se kmetom na južnem Bavarskem, kjer posestva niso tako razdrobljena. Prepričan sem se tega sam ondi nekdanj potujoč. Najboljše pa imajo kmetije na Hannoveranskem. Zakaj? Zato, ker jih zemljiščna knjiga, imenovana „Höferolle“, varuje zoper razkosovanje. Ti kmetije so najpremožnejši, v versko in pravno, oziru najvrlejši na vsem Nemškem.

Pri nas v Avstriji, namreč v dednih kronovinah, brnilo je zakonodavstvo obstanek velikega, srednjega in malega zemljiščnega posestva ter upiralo se zoper njega drobljenje in razkosovanje, vsaj do leta 1868. Le z dovoljenjem vladnim imeli so preoddaljene parcele prodati ali prevelike kmetije razdeliti. Toda ostati moralo je zmerom toliko, da je mogla rodbina, broječa po 5 ljudi, na posestvu živeti, namreč 12 oral.

Po mojem mnenju grā baš temu zahvala, da še sploh v Avstriji imamo številni kmetijski stan, na kateri moremo ozirati se in v poštevi jemati, kadar hočemo socialna vprašanja reševati. Naš kmetijski stan je še vedno dobrodejen jez med preveč bogatimi in presilno ubogimi. Bil je ta jez mnogo trdnjej, če bi ga liberalno postavodavstvo l. 1868. ne bilo tako močno oškodovalo. Že večkrat se je tukaj povedalo, kako smo od tiste dobe naprej doživeli pri nas poprej nezaslišano trganje in razprodavanje zemljišč, veleposestva širijo se na škodo kmetovalstva. Kot vzgled navajalo se je s Koroškega postopanje grofa Thurna. Ta grof Thurn mora liberalnim Dunajskim listom biti zelo všečna oseba, ker so vsi zamolčali, kar je o njem poslanec gospod dr. Steinwender omenil. Le „Vaterland“ je objavil, kako je grof Thurn okoli 6000 oral kmetom pobral zemljišča, kupil in svojemu itak ogromnemu posestvu pritaknil.

Pristavljam še, kar sem v javnih listih čital, da je grof Thurn nedavno pol župnije Črneške na Koroškem pograbil ter nad 30 kmetских posestev ondi kupil. Nekaj podobnega godilo se je na spodnjem Štajerskem. Nek kapitalist, čegar predstarši so najbrž nekaj skoz Rudeče morje šli, pokupil je od kmetov 300 oral njiv, travnikov, gozdov ter dobro plačal. Zakaj? Pravijo, da je to špekulacija ali da hoče „imeti svoj lov“. V petih ne prevelikih sodnijskih okrajih na slovenskem Štajerskem so v treh kratkih letih eksekutivno prodali 1153 kmetских posestev; toliko rodbin izgubiti moralo je svoj dom in propasti v nemaništvo.

Najhujše kaže se tam, kjer že več časa smejo zemljišča trgati, kjer velja rimsko pravo, počenši od francoskega zasedanja leta 1809 naprej. To so dežele Kranjska, Goriška, Primorje z Istrijo in Dalmacijo Kranjski deželni zbor sklical je enketo zastran agrarnega vprašanja. Ta poroča o skoro neverjetnih razkosavanjih kmetij v pritlična posestevica. Tako so na primer blizu Krškega 3 ali 4 srednje velike kmetije razdrobili na 64 prarcel. Teh vsaka ima sedaj svojo baj-

tico, nič živine, nič gnoja, samo revščino. Po Notranjskem, Goriškem štejejo le malo večjih kmetских posestev, v Istriji in Dalmaciji, zlasti ob morji pa je nekdanji samostalni kmet sedaj reven kolon. Tudi na Ogerskem prikazujejo se slabi nasledki trganja in drobljenja zemljišč. V 10 letih izginilo je 738.457 kmetских posestev. Pokupili so jih večinoma — Judi. Slobodno trganje kmetских zemljišč torej za kmetски stan ni tako brezopasno, kakor nam je to za- bičeval pročevalec manjšine agrarnega odseka. Po mojem mnenju je svobodno trganje ali razkosavanje zemljišč kmet-skemu stanu dedni, smrtni sovražnik.

Hočem navesti še nekoliko dokazov!

Jugoslavlani izvzemši Slovence, Hrvati in Srbi na Hrvatskem, Slavonskem, poprejšnji Krajini, v celey Bosni in Hercegovini, na Srbskem, Bolgari v Makedonskem in zapadnem Bolgarskem imajo celo posebno agrarno napravo, osnovano na podlagi staroslavjanskega rodbinskega in običajskega prava. To je jugoslavjanska — zadruga.

(Konec prih.)

Psoglavci.

Zgodovinska slika.

Česki pisal Alojzij Jirásek.

Poslovenil Vacerad.

(Dalje.)

XVII.

Příbkova Manica je doma vse lepo očedila in pripravila, da bi bilo, ko prideta gosta, vse kakor se spodobi. Bila je vesela, popevala je ravno neko veselo ter priletela pred hišo, ko je nastalo zunaj, vpitje, da kmetje že gredo iz Trhanova. Prihajali so, in tudi njen oče — toda sam. Vendar to je ni takoj oplašilo. Prišlo je jej na misel, da morajo priti snubit iz Pocinovic sami, nepričakovano. Ko je pa pogledala očetu v obraz, in so obtičale njegove oči na njej, zbadlo jo je, in kakor črni oblak je zatemnila zla slutnja njeno razradoščeno srce, polno blaženega veselja. Matej Příbek bil je močno razdražen. Hči se ga ni drznila niti prašati, in ko ga je nato poprašal stari oče, kako so kaj opravili, odpravil ga je s kratka ter čez malo časa odšel nekam na polje, da bi mu morebiti ne bilo treba poslušati in govoriti o tem, kar se je zgodilo danes na trhanovskem gradu. Ko je pozvedela Manica to pri sosedih, čudo da ni udarila v jok. Snubitev je bila pokazena!

Danes gotovo ne pridejo več. Ded, ko je zvedel o vsem, se seveda njene snubitve in ženitve niti spomnil ni, temveč sedeč s sklenenima rokama pri priprosti mizi, zmajeval je s staro glavo in poluglasno ponavljal:

„Ona repatica! Ona repatica!“

Med tem se njegova vnukinja, sedeč sama na vrtu, ni mogla več ubraniti joku. Toda to niso bile solze same žalosti, temveč tudi srda. Ne bila bi to niti Příbkova hči, ko bi se ne spominjala s srdom onega, ki je

vzrok vsega prepira, vse žalosti — na trhanovskega gospoda, čegar glavo je blagoslavljal slabo. Samo za malo časa se je oveselila in to, ko je iznenada prišel mladi Šerlovsky. Prihitel je samo za jeden skok, da bi jej pojasnil, zakaj nista prišla, kakor jej je bil naznanil ter da bi jej povedal, kaj se je zgodilo danes. Oči krasnega mladeniča so se kar iskriale, in nosnice njegovega ravnega nosu so se širile, ko je omenjal Lammingerjevo lokavost in to, kako jim je zabranil Kozina s Hrubim in Syko planiti na tega grajskega trinoga.

Potem še le je zopet govoril o sebi in o svojem pokaženem veselji.

„Še le za gradom sem se spomnil, da smo hoteli k vam. A naš oče niso imeli nobenih pomislekov. „Odloži to,“ rekli so. „Kaka sreča bi bila to danes, ko je toliko jeze —“

Manica je molče nagnila glavo. Mladenič jo je prijel za roko, jo stresel in prisrčno spregovoril:

„Moja zlata deklica — ná tu moja roko, da si moja pred Bogom. Kar ni bilo danes, bo jutri. Ti si mi pri-sojena in živela bodeva kakor zrnca v klasji.“

Nehoté je naslonila mlado glavico na njegove prsi, in razvneti mladenič je pritisnil drago deklico na svoje srce. To je bila njuna snubitev zunaj na vrtu, kjer je vzbujevalo spomladno solnce cvetje in drevje, kjer jima je v onem trenutku sreče in pozabe na vse prepeval škrlanec veselo pesen polno sreče in sladke nadeje. —

* * *

Spomladno delo na polji in lokah je bilo dokončano. Takrat je šlo vse laže in prikladneje, zato ker je vsak obdeloval le svoje polje, svojo loko ne zastonj najkrajše dni, kakor je bilo prej — še do lani — na grajskem. Na vsem Hodschem je bilo, kakor bi bila tlaka prenehala, kakor bi se zopet povrnila davna svoboda, po dolgem času zopet priborjena. Nihče se ni brigal za ukaze in grožnje grajskih oskrbnikov. Povsodi, kakor bi pozabili, kar jim je prebral gospod okrajni glavar na trhanovskem gradu. Pozabili sicer niso, a vendar se niso zmenili, zato ker onega verjeli niso.

Povsodi je bilo dosti dela, in vendar so odhajali premnogi gospodarji, vzlasti starejši in župani, pogostoma z doma, čez polje — običajno o mraku, zvečer. Kam, niso povedali, toda gospodinje so vedele, da se hodijo nekam posvetovat o Lomikarju in tako dalje. Nihče pa ni zapuščal tako čestokrat svojega doma, kakor mladi Kozina. Časi se je zamudil precej dolgo in se vračal pozno, najbolj pogosto po noči in jedenkrat tudi že proti jutru. Anica je slutila, zakaj odhaja — toda kam, tega jej ni povedal. Njegova mati je vedela to gotovo, ali njo se ni drznila prašati, spominjajoč se, kako jo je odbila takrat, ko jo je prosila, naj bi prigovarjala Ivanu. Mlada gospodinja je molčala. Toda togovala je in že je bilo to znati tudi na njenem mlademu, lepem lici, ki je bledele in upadalo. Peklo jo je, da se Ivan ne briga več tako niti zanjo niti za otroka, da se njegov duh ves kakor zamaknen in zamišljen peča le z ono nesrečno pravdo. Toda vendar je še jedenkrat postala rdeča od radosti — in to, ko se je jedenkrat v nedeljo popoldne pečala z otrokoma. Nekdaj je prisedal tudi mož k njim in se pomudil dolgo pri njih — sedaj je sedel v kotu pri mizi, kakor vedno poslednji čas, glavo opiraje z roko, klavrn ali pobit, premišljujoč.

Kaj bi pomislila, da je dvignil glavo, da upira nanjo oči in jo opazuje! Jedva se je ubranila straha, ko je nakrat vstal od mize in prišel k njim v kot. Kar zardela je, ko jej lje pogledal v obraz in skrbno spregovoril:

„Anica, boleha si. Kaj ti je, da hujšaš? Morda te trga po udih? —“

„Trga? Ne, nič mi ni —“

„Pojdi rajša k babici —“

„Ona tudi ne more vsega — in tega že celo ne. Saj veš!“

In že so se skalile mladi ženski oči.

Pogladil jej lasé.

„Anica — vem, da te mučim — toda ne morem pomagati. Ne da mi drugače, je že tako namenjeno od Boga; obrniti ne moremo več, in ako Bog dá, zmagamo, saj je pravo naše! Potem bode zopet dobro, in še bolje, kakor je bilo.“

In res je bilo že v tem trenutku. Sklonil se je k deci, ostal pri njej, bil njen. In Anica se je zopet smeh-

ljala. Vse okoli se jej je zopet zjasnilo, kakor kedar po dolgi zimi zasije zlato spomladno solnčece. —

Zato se je pa prestrašila prihodnjega dne.

Na večer, ko je bila ravno sama doma, stopi v sobo čuden možiček, mahaje okoli sebe s palico, da bi odgnal starega volka, ki se je divje zaganjal vanj. Ta mož je bil majhen, grbast, v temni gosposki obleki v črnih nogovicah in zaprašenih črevljih z velikimi zapornami. Zgornje čeljusti so mu štrlele ven, nos je imel potisnen in črne oči so mu tekale zvito sem ter tja.

Anica se ga ustraši in vzlasti jej ni všeč njegov pogled. Vpraša jo po gospodarji. Odvrne, da je šel z doma. Na njegovo vprašanje, kam, reče, da ne ve.

„Ako pride torej domov, reci mu, da je nekdo tu iz Domažlic, naj pride k Syki, toda za gotovo!“

Nato odide. Kozinova mlada gre ven za njim, opazujoč ga od daleč, ali se morda ustavi še kje drugje in če pojde, kakor je rekel. Nikjer se ni ustavil, temveč ubiral jo je sigurno, kakor bi bil od davna tu domač, naravnost proti županu.

Kaj hoče? To je gotovo zavoljo one nesrečne pravde. Ni li to oni hujšak, oni Jošt? — Dà, gotovo. Vrnil se je z Dunaja in že bi rad zopet znova —

Anica je čakala moža nestrpno. Misli je tudi že, da bi mu, ko se povrne, zatajila, kdo da jih je obiskal. Ko bi se bila tudi odločila za to, bi jej ne bilo koristilo ničesar. Kozine ni bilo domov. — Namesto tega je pa obiskal nov gost malone prav po noči mlado kmetico. Gregčeva Rotija, dudakova žena. Prišla je potožit na moža. Že malone štirinajst dni je proč, a vesti o njem nobene. Ko je odhajal, je rekel, da pride še le čez jeden teden in morda celo nekoliko pozneje, in da naj Rotija zavoljo tega nič ne mara. Gre namreč z nekakim važnim opravkom v Prago. S kakim in h komu, tega na noben način ni hotel povedati, tudi svojemu očetu ne. Denarja je pustil Rotiji dosti, da bi imela za življenje; pošiljali so jej pa tudi od Syke in od drugod.

Mlada dudakova žena, v svojem stanji vzlasti bojazljiva in plašna, se je vtapljala v čudne misli ter zato prišla k bivši družici, potožit si in tudi poprašat, morda li ona kaj ve o Iskri, ker je odšel na Kozinov poziv. Komu družemu na ljubo bi se o tem času ne ganil niti za korak. Toda Anica ni mogla Rotiji povedati nič tolažljivega, zato ker še sama ni vedela, da je Iskra že tako dolgo na potu. Ko je omenjala, da jej Kozina o tem niti črhnil ni, potožila je še sama, da je kakor prodana, da se vedno od straha trese za moža, katerega bo ta pravda z gospodo gotovo slabo splačala.

Ko je Rotija odšla, mlada gospodinja ni šla leč, dasi je bilo že precej kasno. Ni se jej hotelo spati. Čakala je moža. Tako dolgo ne pride! Gotovo je zvedel na potu o onem Domažličanu, in sedaj se posvetujejo tam pri Syki. — Otroka z družino vred že spé. Po vsem domu mir in pokoj. Samo gospodinja vsa kakor

na trnji zre ven v nočni mrak. Ravno se obrne, vzame ogrinjalo za dež, hoteč oditi in se prepričati, ali so možje z onim meščanom pri županu; v tem se oglase Ivanovi koraki.

Začudi se, da Anica še ne spi. Ona mu pové, da mu ima nekaj sporočiti. „Že vem,“ odvrne. „To je bil tisti strugar iz mesta?“ „Da, Jošt. Povrnili se je z Dunaja.“ „In kaj je hotel? Ne mara da bi zopet šli na Dunaj?“

„Aj, kako si dovtipna. No, kaj škoduje, hotel je, toda prepozno. — Mi smo storili to že sami in že davno.“

Anica se prestraši.

„Temu je že dokaj dni. Nihče o tem novem poslanstvu ne ve ničesar. Šli so čez Bavarsko na Dunaj, da bi jih na potu ne prijeli.“ „Zaradi tega si hodil po noči okoli?“

„Sedaj ti povem to že lahko. Na Dunaji so že in gotovo so bili na dvoru. No danes smo zvedeli, kako je gospod Lomikar počenjal z nami in dobro onega našega prokuratorja plačal, da nas je pustil, ko smo bili že malone na suhem — Slepri! In ta dunajski tat je vodil naše za nos, da naj imajo potrpljenje, da gredo take stvari počasi. Samo denarje je jemal —“

„In ta Jošt tudi —“

Morda. Znabiti je tudi goljuf. Ne zaupamo mu. No kaj škoduje, pojdemo brez njega. Vendar danes je imel prav, naj namreč gosposki nikjer ne nagajamo. Rekel je tudi, da je bilo to velika hiba, oni pretepi z biriči in oni Pust. To da nam je pri dvoru škodilo. Saj so rekli tako tudi okrajni glavar. No sedaj so povsodi tiho; da bi bili le tudi vztrajni —“

„In kaj dela Iskra tam v Pragi?“ vpraša Anica, spomnivši se nakrat Rotije.

„V Pragi? Iskra? Ni ga bilo tam ter ni. Na Dunaji je, in čakamo ga vsak dan, vsako uro.“

Kozini ni bilo treba ženi razlagati, da je Kozina lagal in tako utajil pravo pot. Sedaj jej je povedal samo še to, da je šel dudak na njegovo prošnjo po ovinkih z novo deputacijo na Dunaj, od koder pa se je imel povrniti naravnost. Hodi so napravili ovinek zavoljo Lamingerja, da ne bi zvedel o njihovem potu ter jim ne delal zaprek, ali da bi jih morda do cela ne ustavil. Iskra je imel nalogo, da kar najhitreje prinese poročilo o tem, kako je bila deputacija vzprejeta. Na pisma poslancev, ko so jim prihajala prej v roke ali zelo pozno ali se pa izgubljala po poti, se niso hoteli zanašati več. Zato je bil dudak, in to tako vesel in prekanjen človek, kakor je bil Iskra Gregec, na potih varnejši.

Kozina se je pripravljal, da pojde spat. Toda Anica ga je še zadržala z vprašanjem, kam je šel oni črni, tisti Jošt, ter je pristavila, da se jej prav nič ni dopadel in da se ga je malone bala.

„Rekel je, da pojde proč, da se hoče za nekaj časa izgubiti, dokler ne bode te naše pravde konec, boji se Lomikarja.“

„Res?“

„Morda. In boljše bode ako stori tako. Če bi ga prijeli, ne obdržal bi, da bi se rešil, ničesar za zobmi — Čuješ, Anica!“ vzklikne najedenkrat mladi kmet in stopi hitro k oknu. Mesec je svetil, in zdelo se je, kakor bi ne bila v njegovem svitu premaknila zunaj senca. In znova se je ozvalo trkanje na vrata skozi nočno tišino.

Kozina gre urno ven in se takoj vrne z gostom, pri čegar pogledu mlada gospodinja zamolklo vzklikne.

„Iskra!“

„Da, Iskra, Anica, toda lačen kakor volk — ne mara ima pri rokah kos kruha. — Cel dan hodim in celo noč“ reče dudak ter se zgrudi na klop, na katero je bil dejal dude. Utrujeni nogi stegne predse in globoko vzdihne.

„To sem jo pihal — kakor veter —“ pripoveduje Kozini. „A ti bi rad — dobro — vse dobro. Naši so bili pri dvoru in so opravili dobro. Ni še amen, kakor so brali tisto na trhanovskem gradu. Cesar so vse to poslali v Prago — da tam ono še jedenkrat preiščejo.“

„Uj!“ vzklikne Kozina in zamahne radostno z roko. In že se usipljejo njegova vprašanja, na katera Iskra od začetka niti odgovarjal ni, temveč je samo hlastno jedel kruh z maslom ter pil mleko. Čim pa dalje, tem bolj je počel govoriti. Bile so to podrobnosti o potu, o deputaciji, o njihovem vzprejemu, o težavni in hitri hoji nazaj — glavno stvar pa je povedal že prej: da pravde še ni konec, da so pritožbe Hodov izročene novi preiskavi in sodbi v Pragi.

Kozina bi bil sedel do rana in se pogovarjal. Toda Anica je opozorila sama, da je Iskra utrujen, in da mu je treba odpočitka. Mladi gospodar mu ponudi posteljo. Toda dudak jo hladno odbije.

„Pojdem domov, rad bi zopet videl Rotijo.“ In z veseljem je poslušal, ko mu je povedala Anica, da je zdrava, da je bila zvečer tu pri njih.

„Torej še ni bilo vrane pri nas.“ reče veselo. „Radostil sem se že na potu, da sedem k zibelki —“

„No, tudi to dočakaš.“

Vzel je dude na rame, podal prijateljema roko ter šel hitro iz Kozinove hiše. Mesec se je pomikal proti zapadu, na vzhodu je naznanjala bela proga bližajoči se dan. Bilo je hladno, mrzel, jutranji vetrec je pihljaj. Toda Iskra se ni briga za to. Urno, kakor bi bil nabral novih močij, je korakal proti svoji samoti. Vas in vse okoli še počiva v globokem miru. Glej, njegova rojstna kočica tam na robu temnega gozda. Zdaj jo ima zopet, zdaj ostane v njej. Kako se mu je tožilo po njej tam v onem velikem mestu in povsodi! Rotija spi. To bo vrisnila, ko potrka, ko jo pokliče. Iskra obstane za trenotek. Kaj je to? Motil se je. Koraka po rosnati stezici

dalje — že je malone prav pri koči — in zopet! To je jok! Krik! Toda otročji jok in krik! To je tam v koči, zares! Poskoči, čuda da mu niso odletele dudu — v tem pa prihiti iz kočice ženska k studentu za hišo, nesoč v roki vrč. Bila je to Rotijina mati. Ko zagleda zeta, vzklikne:

„Hitro pojdi! Dečka imaš!“

Ni ga bilo treba priganjati. Utrujenost dolge, težavne poti je bila tam. Kakor bi se bil kopal v kresni rosi, tako oživiljen, čvrst, razveseljen je prihital do kočice, in tako močno ga je zgrabila vesela novica, da je jedva našel kljuko pri durih, vedočih v sobo, kjer ga je pozdravil zaželjeni prvorojenec s svojim prvim jokom. —

(Dalje prih.)

Pogled po slovanskem svetu.

a) Slovenske dežele.

Poziv slovanskim telovadnim društvom. Vsled sklepa našega izrednega občnega zbora z dne 18. novembra t. l. obrnil se je podpisani odbor do uredništva Praškega „Sokola“ s prošnjo, naj bi preustrojilo svoj list od novega leta 1889. na dalje v skupno glasilo vseh slovanskih telovadnih društev ter skrbelo, da bode prinašal razprave in poročila v vseh slovanskih jezikih. — Uredništvo „Sokola“ ustreglo je radostno tej želji in že prva številka prihodnjega leta bode prinesla poleg razprav v drugih slovanskih jezikih, tudi članke in poročila slovenska. Zaradi tega obračamo se do vseh slovanskih telovadnih društev z uljudno prošnjo, da blagovolé pošiljati občasno poročila o svojem delovanju bratu Srečku Magoliču v Ljubljano, kateri bode uredoval slovenski del „Sokola“. Ob enem pa prosimo, naj delujejo mej svojim členstvom za razširjenje zares izvrstno uredovanega „Sokola“, ki prinaša tudi slike in za celo leto ne velja več ko 2 gld. Imejmo pred očmi resnico, da je „v slogi moč“, kajti le tako bomo dosegli konečni veliki smoter sokolstva.

Na zdar!

V Ljubljani dne 7. decembra 1888.

Odbor „Sokola“.

Interpelacija dr. Vošnjaka in tovarišev do ministrskega predsednika v državnem zboru dne 4. dec. t. l. povdarja, da je proti osnovnim drž. zakonom dež. šolski svet štajerski dne 26. aprila 1887 odredil poučevanje nemškega jezika na vseh slovanskih ljudskih šolah. Na posamičnih občin pritožbe, je spoznalo naučno ministerstvo, da se ima v dotičnih slovanskih občinah vseskozi slovenščina rabiti kot učni jezik, in da se ima nemščina poučevati le kot neobligaten predmet, nasproti pa je roditeljem svobodno izjaviti, da se njih otroci ne bodo udeleževali poučevati v nemščini. Kljub tej odločbi ministrski, delajo politična oblastva vsakovrstne ovire. V okrajnih glavarstvih Beljaškem in Celovškem hodili so okrajni glavarji v občine in je z vsakovrstnimi sredstvi, katera ne prenašajo javne kritike, pripravili, da so umaknili svoje pritožbe. Isto takó postopa tudi okrajni glavar v Brežicah na Štajerskem. V občini Podsredi se je neki celó na to skliceval, kakor da ga je namestništvo v Gradcu baš v ta namen odposlalo, zbranim občinskim zastopnikom pa je dejal, da, ako ostanejo pri svoji pritožbi, bodo sami morali plačevati učitelja za neobligatni pouk nemščine in vsled tega večje davke. Ker bi se taki dogodki utegnili ponavljati, ako se ne zaježe, stavljajo podpisani vprašanje: Pozna li gospod ministerski predsednik to nepoklicano,

nikakor ne opravičljivo vmešavanje političnih organov v občinske sklepe, in ali je hoče odpraviti?

Velikanske ustnove. „Slovanski Narod“ od 4. decembra t. l. poroča: V spomin štiridesetletnice cesarjeve odločil je slavni rodoljub gospod J. Gorup, veletržec na Reki, 50.000 gld. v enotnej papirnej renti za 10 ustanov po 200 gld. za dijakinje višje slovenske dekliške šole v Ljubljani, 60.000 gld. v 5% papirnej renti pa za 10 ustanov po 300 gld. za velikošolce slovanskih starišev, oziroma 12 ustanov po 250 gld. za slovenske dijake srednjih šol. Ustanove neso omejene samo na jedno krovino, temveč pravico do njih imajo slovanski dijaki iz Štajerske, Kranjske, Primorske, Koroške in Reške okolice. S tem veleдушnim činom ravnal je gosp. Gorup po presvetlega cesarja intenciji in zares knežje darilo poklonil v dobrodelne namene. Zato mu iz vsega srca kličemo Slava!

G. Gorup hoče podeliti 120.000 gld., da bi se dobilo ali sezidalo poslopje za novo slovensko višjo dekliško šolo v Ljubljani. „Sl. Nar.“ pravi k temu: „Slava možu, ki takó skrbi za duševni razvoj svojega naroda!“

O Josipu Gorupu, slovanskem velikem dobrotniku, ima „Slov. Narod“ od 7. dec. t. l. uveden članek, v katerem označuje pravo narodno mišljenje njegovo. On odgojuje svojo dečo strogo slovanski, dasi ste bili obe so-progi njegovi Nemki. Štipendije je odločil prebivalstvu Kranjske, Štajerske, Koroške in Primorske, torej Slovincem vseh pokrajin. Ko bi izumrli njegovi možki potomci, določil je, da bode stipendije podeljeval deželni zbor kranjski, dokler bo imel narodno slovensko večino, sicer pa odbor „Matiče Slovenske“. Mestni zbor ljubljanski je šest let premišljeval, kakó bi ustanovil veliko učilišče za hčere slovenske, pa denarja ni bilo, sedaj pa je mecén Gorup rešil s svojim velikim darilom sam to prevažno vprašanje. Slava, slava takemu možu, ki je dal tak zgled drugim imovitim Slovincem!

Dr. Gregor Krek, slovanski učenjak na Graškem vseučilišču, je imenovan dopisujočim članom jugoslovanske akademije znanostij in umetnostij.

Vodnikov spomenik v Ljubljani bo dogotovljen do junija meseca 1889. Stal bo okoli 8000 gld., nabranih pa je že 6646 gld. 71 kr. Model kipa je izvršil umetnik G. Gangl (Metličan) na Dunaji; model je po sodbi strokovnjaški izborna delo. Pod Ganglovim nadzorstvom vlije kip Dunajska livarna. Kamenarska dela pripravi p. g. Feliks Toman v Ljubljani. Kip bo 2'45 m visok, s stojalom pa bo imel 5'75 m visokosti. Če občina Ljubljanska prepusti prostor, bo spomenik stal na Valvasorjem trgu pred gimnazijo.

Nagrobni spomenik Bož. Raiču in Fr. Levstiku, kakor poroča „Ljubljanski Zvon“, spada med najlepše spomenike na Ljubljanskem pokopališču. Naredil ga je po načrtu deželnega inženirja g. Hraskega v renesančnem slogu Ljubljanski kamenar g. Al. Vodnik od peterih raznih vrst: repentorskega, beljaškega, št. anškega, kararskega in solnograškega marmorja.

Na Koroškem vendar poznajo Slovence! „Sl. Nar.“ piše o tem: „Da se preskrbi „Marijanišču“ novo poslopje, naročil je ordinariat, da donesó razne farne cerkve s podružnicami iz svojega premoženja vkup 194.170 gld. Izmed 234 nemških žup je le 40, ki bodo plačale 77.680 gld., izmed 118 slovenskih žup pa je 35 cerkvam ukazano, da plačajo 116.490 gld., torej 38.810 gld. več, kot vsi nemški katoličani krške škofije. Da bode „Marijanišče“ potem, ko bode dozidano, „eine Pflanzstätte deutscher Bildung“, kdo bi dvomil. Vsaj vladika Kahn izraža celó želje, naj se na pokopališču Celovškem ne moli slovenski očenaš.“

Dr. Gregorca govor o osnovi kmetijstva so z veliko pohvalo v celoti priobčile tudi „Krom. Noviny“.

Gospa J. Hočevnar na Krškem (Dolenjskem) je napravila v spomin cesarjeve 40letnice ustanovo v znesku 28.000 gld. Obresti se bodo delile udovam in sirotam mesta Radovljiskega za zimsko obleko in učila 10—12 pridnim otrokom odotne osnovne šole: kar bi preostajalo, naj se porabi za občinske namene.

Cirilometodijska cerkev. O njej piše g. Rozinskej v dopisu „Sl. Nar.“ od 5. decembra t. l. med drugim: „Spomin na prva svoja sveta blagovestnika spomnil je Slovani tudi njiju neumrjoča dela: na cerkev Cirilometodijsko, kojo je priznal Rim v neizmerno korist naroda vseslovanskega. In unela se mu je želja v pobožnem srcu slovanskem, da bi najhožje proslavljal tisočletnico svojih prvih svetnikov, ako zopet oživi njiju sveto delo v onih pokrajinah, kjer je že zakonito živelo. Take želje slišal je Rim in z ljubeznijo jih je odobral in proslavljal s svetovno encikliko: Grande munus, ki mora biti vsakemu katoliku pač sveta — zapoved in vodilo za nadaljnje delovanje. (Ali imajo tu vsi katoliki čisto vest?)“

Toda (čujte, čujte) tolika ljubezen iz Rima donesla nam je mrzno iz — Berolina. Protestantski in framesonski listi besno so se vrgli na ljubezen in slavo enciklike sv. Očeta Leva XIII., in (čujte! čujte!) ta glas danes več velja, kakor pa glas poglavarja cerkve katoliške — in to tudi pri takih osebnostih, ki goré za — Rim. Bolj hočejo biti „rimski“, kakor je papež sam!

Ali jih bomo poslušali? Ne! saj oni niso kompetentne osebnosti, dasi se vrivajo v delokrog stolice rimske. Prosimi sme vsak posamičnik, toliko bolj sme prositi mogočen in vedno zvest in pobožen rod, v prošnjah pa si od nikogar ne dajmo postavljati mej! Ideja, v kateri vidijo individualnosti svoje, živo je narodom slovanskim pred očmi, kajti v njej je — spas. Te ideje niste potlačili! V resnici pa je gotovo: Bog in Slovanstva — čista vest!! „Господи помози!“

„Brus“, političen in šaljiv list, bode izhajal 1. in 15. vsakega meseca od novega leta naprej v Ljubljani. Novi list hoče s satiro in humorjem razpravljati dnevna vprašanja. Donašal bo tudi vsakovrstnih ilustracij. Letnina mu je 4 gld.; za pol l. 2 in za četrt l. 1 gld. Urednik mu bo g. Ivan Železnikar. List „Rogač“ pa preneha.

b) Ostali slovanski svet.

Cesarju Franc Josipu je čestital povodom 40letnice poleg drugih vladarjev tudi car Aleksander III. z rodovino vred.

Papež je privolil pruski vladi na zahtevanje, da se bodo nastavljali na Poznanjskem semenišči profesorji vedno v zavisnosti od ministra za bogosluženje. No, s tem je izročena cerkev na Poznanjskem popolnoma pruski vladi in je dan tudi glavni vdarec poljski narodnosti, kolikor je zavisna od cerkvenega vpliva. A Slovani bi pa ne smeli skrbeti, da bi jim varovala cerkev isto narodnost? Pričakovati je, da Rim ne bo meril z drugim vatlom za Nemce, nego za Slované.

Novi brambeni zakon je sedaj na vrsti v državnem zboru dunajskem. Dr. Rieger in dr. Gregor sta govorila pri splošni debati. Dr. Rieger je govoril tudi o panslavizmu, in tu je pokazal svojo največjo slabost. Taki nazori separatizma, kakor jih je ta povdarjal glede na jezik, literaturo in vero, pokvarijo vse, in ko bi se ravnali mali narodi po njih, bi jim odzvonilo v kratki dobi. Škoda, da bere Rieger bolj tuje avtorje, nego slovanske. Ravno zaradi tega je zaostal, in če v resnici takó misli gledé na slovansko kulturo, kakor se je izrazil ob tej priliki, potem nimamo nikake nade več, da bi on prav vodil češki narod. Dr. Gregor pa je govoril bolj s stališča velike, mednarodne politike, in v tem pogledu je njegov govor prve vrste, ter napravlja v resnici velikanski vtis. Ali bo njegov govor škodoval več nego koristil, je drugo vprašanje. Ali on je govoril po prepričanju, in jedino tedaj bi narodi prišli do zdravih razmer, ko bi njih zastopniki razkrivali resnico takó, kakor je to storil sedaj dr. Gregor. V tem pogledu je njegov govor pravi vzor!

Dr. Rieger praznuje 10. decembra t. l. sedemdesetletnico. Čehi mu podaré znaten dar tudi v denarji. Češki voditelj, ki ima toliko zaslug za svoj narod, bo pač razmišljeval prošlost in sedanost, vspehe svojih naporov. Naj sodimo o njegovi sedanjí politiki kakor koli, vendar ga nam je občudovati zaradi neizmerne vstrajnosti v hudih borbah na razne strani, in ga je spoštovati zaradi vedno čistega poštenja. Najstroža kritika bo Riegerju očitala po največ zmote, katerim je podvržen vsakdo; ali on ni nikdar prodajal naroda; on ni tajil svojih načel iz sebičnosti, delal je na korist naroda, kakor je mogel in umel, in zaradi tega morejo zavidati drugi narodi Čehi, kateri imajo takega poštenjaka voditeljem svojim. Če tudi se ne moremo zlagati z njegovim postopanjem od l. 1879. naprej, vendar se nadajamo, da pokaže še svojo energijo in svojstveno mu nekdanjo politiško modrost. Zato mu želimo odkrito: Še mnogaja leta!

Josip Jireček, literarni historik, bivši avstrijski minister za ministerstva Hohenwartovega, je umrl v Pragi v 63. letu starosti. Sodeloval je pri raznih časopisih čeških, izdal je „Antologie“, čitanke, „Obrazy z rakovských zemí“ itd. Preiskoval je staro literaturo češko. V ministerstvu Hohenwartovem je bil premalo časa, da bi bil mogel storiti, kar so pričakovali Čehi in drugi Slovani od njega kot učnega ministra. On je bil zmeren, vendar so ga liberalni Nemci imenovali „panslavista na stolu ministerskem“. Gališki Rusi se temu smejejo; kajti njim je hotel zamenjati azbuko z latinico. V tem ni bil moder politik. Drugače pa ima za češki narod velikih zaslug. Pokopali so ga na staroslavnem Višegradu. V m. sp.!

Josip Tvrđy, posestnik iz Rakonic na Češkem je je podaril povodom 40letnice cesarjeve 40.000 gld. za ustanove na češkem vsučilišču in na čeških gimnazijah. 40.000 gld. pa za češko akademijo.

V Pragi in Levovu napravijo se ruski konzulati. Glede na Levov je to neprijetno Poljakom.

Car Aleksander je izročil lastnoročno pismo po lizvolsem papežu Levu XIII. Mnogo se govori o pogajanju med Rusijo in Vatikanom ter se nadejajo Slovani, da bo zblizanje z obeh strani na korist Slovanstvu. Viditi je, kakor bi poštevali v Rusiji vrednost nasveta, ki ga je dal učeni in previdni Lamanski, kakó je postopati s papežem, sosebno v pogledu na konstelacijo sedanje evropske politike.

Cesar Viljem, ki je otvoril 22. nov. državni zbor, pravi med drugimi: Naše razmere z vsemi vladami so mirneje. Moje prizadevanje nepristano meri na to, da utrdi mir. Zveza z Avstro-Ogrsko in Italijo nima družega nobenega namena. Trpljenje, katero bi tudi zmagonosna, brez potrebe pričeta vojna prizadela Nemčiji, bi se ne strinjala z mojo krščansko vero in z mojimi cesarskimi dolžnostimi nasproti narodu... Zaupanje, katero so meni in moji politiki kazali na vseh dvorih, katere sem obiskal, daje mi opravičeno nado, da se bode meni, mojim zaveznikom in prijateljem posrečilo, Evropi ohraniti mir.

Kačiču postavijo v prihodnje v Makarski v Dalmaciji krasen spomenik. Kačič je imeniten nabiralec hrvatskih narodnih pesmi, in njegova knjiga „Razgovor ugodni naroda slovinskega“ je hrvaškemu narodu še dan danes drag zaklad. Za spomenik je nabranih že nad 10.000 gld., in se doneski sprejemajo še do konca tega leta. Tudi Kačičev spomenik bo delo hrvaškega kiparja Iv. Rendića.

V Karlovcu je slavila „Narodna čitalnica“ jako svečano svoj petdesetletni jubilej. Takó stare čitalnice po vsem Slovenskem ni; naj bi ista doživela jednako slavno svojo stoletnico!

Politika na Primorskem. Iz Trsta so brzojavili Zagrebškemu listom: Namestnik baron Depretis je dobil od grofa Taaffeja vsled ukaza cesarjevega najstrože naročilo, da ima proti irredentovskim težnjam postopati najodločnejše. Irredentovci pa so sklenili, da se ne umaknejo odredbam oblastev, ker se naslanjajo na prijateljstvo med Italijo in Nemčijo.

Madjarski jezik kot neobvezen predmet. Madjarizem napreduje na Hrvaškem uže toliko, da je predlagal kanonik g. Vučetić, da bi se uvedel madjarski jezik kot neobligaten predmet na srednjih učiliščih v Hrvaški. Predlog je utemeljeval s tem, da bi poslej vlada madjarska ne imenovala Madjarov za uradnike na Hrvaškem. Odbor je pa predlog odbil, ker je oddelni predstojnik dr. Spevec izjavil, da bi to bilo neprilичno, ker ni za ta jezik učiteljev, pa poleg tega, da je treba počakati, da se pomirijo duhovi!

Torej tu se ne branijo več z načelom, ampak samo z oportunistvom, in je videti, da sprejmejo jednak predlog, hitro ko se jim bodo zdele okolnosti važne zato.

Ako se vedejo narodni zagovorniki takó, potem utegnejo gospodujoče stranke doseči vse. Poslednje prelomijo, kjer si bodi zakon, in potem dokazujejo, da je v dosego nezakonitih ciljev še primernih sredstev, ki so jednako nezakonita. Ni čudo, če se je hrvaški narod

upiral z vso močjo, ob začetku, n. pr. tedaj, ko so na davkarske urade nabijali tabli z madjarskim jezikom. Principiis obsta! in princip na Hrvaškem sedaj že prezirajo, in sicer celó sinovi hrvaškega naroda samega.

„O jezikovnem vprašanji na Ogerskem“ prinaša „Germ.“ iz Budapešta dopis, ki so ga poslele tudi „Krom. Nov.“ Dopis obtožuje madjarsko vlado, da očitno porušuje narodnostni zakon od l. 1868. Na Ogerskem živi 6.40 milijonov Madjarov, 1.85 milijonov Slovakov, tolikisto Nemcev, 1.21 milijonov Hrvatov, 2.40 milijonov Rumunov, 0.49 milijonov Srbov in 0.35 milijonov Rusov. Razvidno je torej, da je Madjarov manj, nego vseh ostalih narodnostij (8.15 mil.) skupno, da sami ob sebi stvarjajo večino prebivalstva zemlje. — Nemadjarske narodnosti bi, kakor pravijo, torej pripoznavale potrebo kakega občega jezika v uradu in vojski (?) v obče in madjarsčine v tem slučaju posebe. — Ali Tiszina vlada uvaja madjarsčino, kjer ni samo neopravičena, ampak tudi nepotrebna. Narodnostni zakon od l. 1868. pripoznava pravo na ohrano narodnih manjšin, a to pravo kazi vlada in je le na papirji. In vendar bi se moral Tisza spominjati besed „modreca naroda“ Franca Deáka, ki je spregovoril 29. decembra 1872 v ogerskem zboru: „Vsaka narodnost ima pravo zahtevati, da bi se ji uresničili pomočki in poti do obrazovanja in vzgoje otrok. Ko bi hoteli narodnosti siliti, da bi dale otroke, ki niso madjarsčine v obče niti malo zmožni, šolat madjarski, bi napravili napredek otrok nemôžen... Hočemo li narodnosti v obče pridobiti, tedaj jih ne smemo za vsako ceno pomadjariti, pridobimo jih pa s tem, ako jim napravimo razmere ogerske mile in prijetne.“ „Krom. Nov.“ pristavljajo: „Kakó daleč so Madjari od takega cilja!“

Irredenta je čim dalje predrzniša. V Trstu pilepja in trosi ob najpomembnejšem dogodku cesarjeve 40letnice veleizdajske liste. V Benedkah so ob istem času zaprli nevarno osebo, ki je hotela oditi v Trst, ko je bival cesar Franc Josip v Miramaru. Tudi v Trstu so zaprli več oseb. Demonstracijo so bili napravili ondan v gledališču Tržaškem, ko je zborovalo tam društvo Pro Patria. Sedaj mažejo v istem Trstu slovanske napise. „Edinost“ in „Naša Sloga“ pa zabeležujeti še drugovrstne čine, malone v vsaki številki.

Gledé na vse to nadejajo se prevrata. Če bo veljal glas onih, ki je zmagal l. 1882. in pozneje, in če pomislimo, da vplivni listi še vedno zakrivajo dejanske razmere na škodo državi in lojalnemu prebivalstvu, potem ni čudo, če ostanemo neverni Tomaži, dokler ne doživimo v resnici prevratov na boljše. Skušnja uči, da Slovanu ne verujejo, če opisuje objektivno resnice. Torej more on želeči, da jo opišejo drugi. Nasprotniki so še celó veseli, ako se vtika Slovan vmes, ker imajo potem priliko očitati, da govori on iz sebičnosti. S takim zavijanjem prekrivajo stvari v svojem zmislu, in razmere ostajajo in se še celó slabšajo.

„Avita kultura“, kakor jo umejo neki moderni Italijani, menda velevala, da se smejo napadati uredniki drugih narodov na javnih potih s fizično silo. Takih načel sta menda dva Puljska gospodiča, ki sta naskočila na večer v Pulji g. Jakića, urednika novega, pogumno za pravo borečega se lista „Il Diritto Croato“. Takih načel „dell' avita cultura“ se drže tudi oni italijanski listi, ki so očitno odobraval postopanje onih gospodičev. Ali nimajo prav oni Slovani, ki se kulture, ki rodi tak sad, branijo na vse pretege?

„Opredelba panslavizma“ „Il Diritto Croato“ od 21. novembra t. l. objavlja pod poglavjem: „La definizione del panslavismo“ (opredelba panslavizma) naslednji odstavek: Dne 15. t. m. je bila pred okrožno sodnijo v Trstu javna obravnava treh utokov (rekurzov), ki jih je vložil „Indipendente“ proti zaplembi treh številčk istega lista. Jeden zaseženih člankov je imel naslov „L'opera-panslavista della pretura civile“ („Delovanje panslavistno civilne sodnije.“) V njem se je presojevala civilna sodnija v Trstu, kakor da bi se v mnogih aktih posluževala nezakonito slovanskega jezika; tožila se je torej zastran narodnih opravil — delovanja panslavistnega, kakor pravi naslov članka. V tem presojevanji in tej zatožbi je bilo državno pravdnštvo zasledilo prestopke ščuvanja v zmislu § 300 k. z. in je članek zasleglo. Pri pritožbeni obravnavi, ki jo je vložil „Indipendente“, je P. M. ostal pri zatožbi ter podal o panslavizmu naslednjo opredelbo: „Idea ali pojem panslavizma odgovarja pojmu iredentizma, to je, prekoračuje pojem narodni, da stopa na polje političko, in teži pozdruženji vseh slovanskih narodov pod jedno obliko vlade, različne od sedanjega.“ Tej napačni opredelbi, osnovani na predsodkih, ki se že toliko časa razširjajo po Evropi o panslavizmu, je protipostavil zagovornik „Indipenditeja“, odv. D'Angeli popolnoma nasprotno opredelbo. „Panslavizem, je rekel on, noče reči sprememba političke oblike, ampak narodno utrjenje vseh narodov slovanskih, kjer koli jim je možno utrditi se, in je to nezavisno od oblike političke, katero je možno umeti jako dobro tako, da bi mogla vstvariti ali spremeniti Avstrijo v mogočno državo slovansko od Jadranskega do Črnega morja.“ („Panslavismo, egli disse, non vuol dire mutazione della forma politica, ma rassodamento nazionale di tutte le schiatte slave dovunque si trovino, dovunque abbiano possibilità di affermarsi e ciò indipendente mente dalla forma politica, la quale può essere intesa benissimo tale da creare o da risolvere l'Austria in un potente statto slavo dall'Adriatico al Mar Nero.“) Mi radostno zabeležimo to odredelbo, ki je bistveno soglasna z mislimi, izraženimi v člankih o „slovanskem vprašanji“ (questione slava) našega lista. Izjava je važna, ker prihaja ravno od one strani, kjer po krivici predočujejo panslavizem kot strašilo, kot nad vse prekucijski (sovversivo) pojem. Videti hočemo, ali porabijo italijanske novine opredelbo odv. D'Angelija kot dobro lekcijo, in ali bodo imeli še malo plemenit pogum, izvrševati posel nepoštenih ovaduhov, metaje v obraz Slovanom besedo panslavizem kot najhujšo zatožbo.

Daniel Sloboda, slovaški svečenik, učen botanik, matematik in bogoslovec, rojen 1809, je umrl 10. nov. t. l. Spadal je k šoli šturovski, torej v ono vrsto slovanskih rodoljubov, ki so najbolje probujevali svoj narod. Sloboda, člen literarnega društva, je spisal „Rastlinistva“, delo, ki je je izdala Matica Češka, in katero je v češki literaturi v tej stroki neprekošeno. Vzbujeval je narod z besedo in pismom celo življenje. Večen mu spomin!

Slavnostni komers so priredili slovanski vseučiliščniki 7. decembra t. l. v Gradcu. Ta komers je prvi, ki so ga osnovali slovanski dijaki, menda tudi prviboljši, za kateri so se dijaki vseh slovanskih narodov odločili in sporazumeli. Predsednikom so bili komersu izvolili Slovenca drd. jur. Vekoslava Krauta. V odboru so bili zastopani: Bolgari, Čehi, Hrvati, Poljaki, Rusi, Slovenci,

Srbi. Poziv na zborovanje o tem komersu je imel med drugim te-le stavke: Akad. društvo „Slavija“. Preko tri sto Slave sinov nas je na velikih šolah v Gradci. „Bratje“ nazivamo se, poznamo se pa ne! Komu pa je treba spoznanja bolj, nego nam, ki nas razdružene vse zatira?!“ Mi hočemo spoznati se!“ Zbor je dijake silno zanimal: „Kakih 250 mladih, za slovansko idejo navdušenih src radosti je utripalo nad vendar jedenkrat uresničeni skrivnimi željami, koje so izražene v besedah: Združeni smo, Slovan gre na dan!“ Slovenec de Franceschi, predsednik zborovanja je izrekel veselje nad tem, da so vsa slovanska plemena odzvala se častnemu pozivu, opustivši vse one mržnje, koje nas takó zeló onesrečujejo ter pokazavši s tem, da smo vsekdar vsak na svojem mestu, kadar gre za čast in slavo naroda našega!“

Poročevalec „Sl. Nar.“ tem besedam še pristavlja: „Letos prvič hočemo pokazati, da Slovan ni gost na nemške univerzi, ampak solastnik avstrijskega instituta. One pravice, koje imajo Nemci, imamo tudi mi; zagotovljene so nam po Njega Veličanstvu presvetlem vladarji. . . . Čutimo, da se sedaj začena nova doba v življenji Slovanov v Gradci. . . Hočemo se poučevati o razmerah slovanskih plemen. Vsprejeli smo sedaj gaslo: „Združenimi močmi!“

Z veselim pozdravljamo to spravo ter z dna srca kličemo: Slava slovanskim velikošolcem!“

Tak odmev nas navdaja z nado, da se je začel v resnici prevrat na boljše, in da pokažejo dijaki Graškega vseučilišča, kakó je postopati slovanskemu dijaštvu v obče. Naprej!

„Narodni jednota pro jihazapadni Moravu“ je preložila svoj sedež s Telče v glavno mesto Brno, ter vabi vse Moravane k pristopu. To društvo deluje v zmislu znanstva, osvete in narodnega življenja v obče, v povzdigo kmetijstva, rokodelstva, obrti in trgovine; prireja predavanja, izlete, zборе, shode, raztave in narodne slavnosti, itd.

Slovani na Ruskem so 29. novembra v kazanski stolnici (katedrali) imeli molitve v spomin rešitve carja Aleksandra III. Udeležili so se sv. opravila člani iz raznih slovanskih narodov. Tudi Slovenci so bili zastopani. Došli so pa tudi imenitni ruski možje.

„Ein Beitrag zur Geschichte der Apostel-Uebersetzung bei den Südslaven“, tak naslov ima važna kritična razprava, ki jo je spisal dr. G. Polivka, docent na češkem vseučilišču v Pragi, in katera je bila prebrana v „Akademiji znanostij“ na Dunaji.

Deželni obzor kranjski imel je danes dopoludne sejo, v kateri je sklenil, da se sprejme gosp. Gorupa veleдушna pogodba glede deželne bolnice. Ta sklep je važen za mesto Ljubljansko, zlasti pa za Dunajsko cesto. Deželna bolnica umaknila se bode iz mesta, ondu pa, kjer stoji sedaj dolgočasni zid, postavile se bodo nove krasne zgradbe, odprla nova ulica, skratka: mesto pridobilo bode izredno veliko.

KNJIŽEVNOST.

Slovanstvo ve svých zpěvech. 40. snopič, s katerim je dovršena VI. knjiga ali „Pisně ruske (běloruske).“ Na koncu tega snopiča je važna obširna razprava „O pismih

ruskych," maloruskih in beloruskih. Po novem letu pridejo na vrsto jugoslovanske pesmi, med temi najprej slovenske. Slovenskih, ki jih je izdajatelj letos nabral sam, bo najbrže kakih 6 snopičev. Potem se bodo vrstile hrvatske, srbske in bolgarske pesmi. Naroča se pod imenom: Ludovik Kuba v Podčrbraveh na Moravskem.

Srp. kr. akademija i njegovanje jizika srpskog je naslov zvezku „Glasa srpske kraljevske akademije. Spisal akademik Stojan Novaković. On nasvetuje, da bi se sestavil in izdal po akademiji „Rječnik narodnoga književnoga jezika srpskoga.“ Obsejal bi tak slovar ves živi narodni govor, in od pisatelja Dositija do najnovejših književnikov.

Ruske Biblioteke (Русская Библиотека), katero izdaje J. N. Pelech, je izšel IX. in X. snopič za meseca september in oktober t. l. Ta snopič obseza: „Мртвыя души“ (Mrtve duše). N. V. Gogolja (konec) s slovarčekom za celo delo; „Лѣсъ шумитъ“ . . . (Les šumit), — (Poljska legenda) Vladimira G. Koroljenka, s slovarčekom; „Полтава“ (Poltava), pesem A. S. Puškina; tudi s slovarčekom in tu tudi posebnim pojasnjenjem. To književno podjetje, ki objavlja velike pisatelje ruske, ni osnovano na dobiček, kar je razvidno iz letnine 2 gld. 40 kr. za 12 snopičev, po 5 pol in še več obsežnih. Vse doslej izdane zvezke je možno dobiti pri izdajatelji Ruske Biblioteke, Levov, bljacharskaja ulica št. 11.

„Cestopis po Bulharsku“ (nad 700 strani) je veliko delo češkega učenjaka Konst. Jireček-a, ki je po lastnih skušnjah in proučevanjih sestavil to knjigo, založeno od „Matice Česke“.

Ustavijaci řišký sněm v Kroměřiži. Izdal Jos. Novhavec v Terezini k 2. dec. t. l.

Историческій очеркъ польскаго сеіма. (Istoričeskij očerak poljskago sejma.) N. Karčev. Moskva. 1888. 8°, str. 165.

„Русская Библиотека.“ (Ruskaja biblioteka). Izdaje J. N. Pelecha. Izšel je 8. zvezek, nadaljevanje „Мертвыя души“ (Mrtve duše). Poemat J. V. Gogolja. V naslednjem snopiči se završi to delo, kateremu bo priložen pojasnjen slovarček. Na leto za 12 snopičev 2 gld. 45 kr. Adres: Izdateljstvo „Russkoj Biblioteki“ v Levovu, Bljacharskaja ulica 11.

Национальныя задачи Россіи и мѣры къ ихъ осуществленію. (Nacijonalnaja zadači Rosiji i mery k jih osuščestljenju. Spisal P. N. Podligajlov. Peterburg. Cena 1 rub.

Ta knjiga je ravno zagledala svet ter pretresa najvažnejša vprašanja, katera so v najtesnejši zvezi z vsem Slovanstvom. Poleg uvoda in predgovora so v knjigi naslednja poglavja: I. Uslovja suščestvovanja i razvitija gosudarstva. II. Politika i diplomatija Jevropy. III. Izsledovanje političeskago položennja sovremennych jevropejskich gosudarstv. IV. Čto dēlatj russkoj diplomatiji? V. K russkoj diplomatiji.

Možno je knjigo naročati tudi neposredno pri pisatelji samem pod adreso: Peterburg, Staraja Derevnja Blagovyščenskaja ul. g. 121 Pavel N. Podligajlov.

Демоника Мануиле ерпске књига 154. (zvezek II. za l. 1888) ima razne sestavke, kakor: Граѓа за Ђеографију Црне Горе. Spisal Živko Dragović; Опет неколико народних игра. Nabral prof. Mojo Medić, itd.

Извѣстия (Izvestija). St. Peterburgskago slavjanskago blagotvoriteljnago občestva so izšla 8. in 9. snopič; v njih so med drugimi sestavki: Istoričeskij očerak nēmeckoj kolonizaciji; Narodonaseljenje Bolgariji i V. Rumeliji i vidy na nemeckuju v njih kolonizaciju; dr. Josiph M. Hurban; Zadrugi v zapadnoj Bolgariji; Kijevskoje privētstvije episkopa Strossmajera. Spisal L a m a n s k i j; raznoplemennost sostava avstro-vengerskoj armiji i nemeckij jazyk; Obščeslavjanskij jazyk (po povodu češkoj akademiji); Morava i Slavjanstvo; Etnografičeskij očerak slavjanskoi časti Makedoniji. Bandovcy ili Kranovcy; K istoriji partij v Bolgariji. Jako mirno in temeljito piše Lamanskij v navedeni razpravi: Kijevskoje privētstvije episkopa Strossmajera; on kaže na zgodovino. Na ta spis opozarjamo posebe Slované.

Poslano.

Namenil sem se izdati po ceni popularen album slik, kjer bi se imele namestiti podobe iz raznih slovanskih pokrajin, pojedinih slovanskih narodov, slovanskih zgodovinskih spomenikov, kakor tudi fotografije zaslužnih slovanskih dejateljev (patrijotov), in sem se odločil po ruskih in drugih slovanskih mestih imeti govore ali predavanja, ki bi bili združeni s kazanjem obrazov večih slovanskih mest, dežel, krojev (noš) in patrijotov.

Jasno pa je, da ta cilj se da doseči samo s pomočjo teh, kateri imajo dotične predmete, in si dovoljujem prositi, da bi se mi poslale take podobe in fotografije, ter obetam, da jih vrnem v štirinajstih dneh, t. j. takoj, ko napravim potrebne posnetke od njih. Jednako bi želel, da bi mi uredništva vseh slovanskih časopisov poslala po jeden izvod ali eksemplar k predloženju pri mojih predavanjih.

Nadejam se, da vsi slovanski časopisi objavijo teh dvoje vrstic in da mi bodo na pomoč tudi drugače.

Aleksander Molčanov,

Berolin, Perlebergerstrass, 45.

Opomnja uredništva. Nadejati se je, da bodo Slovani z veseljem podpirali podjetje znamenitega ruskega pisatelja; saj Slovani še vse premalo poznajo krasote svojih zemelj. Dodamo, da g. Molčanov tudi rad kupi raznotere slike in fotografije, kjer bi bile na prodaj.

„SLOVANSKI SVET“ izhaja 10. in 25. dan vsakega meseca. Cena mu je za zunanje naročnike za celo leto 3 gld., za pol leta 1 gld. 50 kr. in za četrt leta 75 kr. Za ljubljanske naročnike in za dijake stane celoletno 2 gld. 80 kr. pololetno 1 gld. 40 kr. in četrtletno 70 kr. — Posamične številke se prodajajo po 20 kr. — Naročnina in reklamacije naj se pošiljajo upravištvu „Narodne Tiskarne“ dopisi uredništvu tudi v „Narodno Tiskarno“ v Ljubljani. Izdajatelj biva v Gorici, ulica Barzellini 4.

Tisk „Narodne Tiskarne“. — Izdajatelj in lastnik: Fran Podgornik. — Urednik: Janko Pajk.